

LAPIN YLIOPISTON HARJOITTELUKOULUN

OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Harjoittelukoulu
Teacher Training School
Pohjolankatu 23 PL 122 / PO Box 122,
FI-96101 ROVANIEMI, FINLAND
puh. (016) 341 341 / tel. +358 16 341 341
www.ulapland.fi

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan oppilaan ja opiskelun hyvän oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa koulu- ja oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhooltotyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus ja hänen hyvinvointinsa edistäminen.

1. OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN LÄHTÖKOHDAT	3
2. LAPIN YLIOPISTON HARJOITTELUKOULUN OMINAISPIIRTEET	4
3. ARVIO OPISKELUHUOLLON KOKONAISTARPEESTA JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVISTA OPISKELUHUOLTOPALVELUISTA	5
4. OPISKELUHUOLTO	6
4.1 Opiskeluhooltoryhmät	7
4.2 Yhteistyö ja käytänteet oppimisympäristön terveellisyys- ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa	8
5. YHTEISÖLLINEN OPISKELUHUOLTO	10
5.1 Koulun työrauhapaketti, järjestyssäännöt ja toimenpiteet	11
5.2 Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen	12
5.3 Toiminta äkillisissä kriisi-, uhka- ja vaaratilanteissa	12
5.4 Tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus	13
5.5 Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä	14
5.6 Koululäsnäolon ja kouluun kiinnittymisen tukeminen sekä poissaolojen seuraaminen ja niihin puuttuminen	14
5.7 Yhteistyö oppilaan ohjauksessa, koulutuksen siirtymävaiheissa ja jatko-opintojen suunnittelussa	18
6. YKSILÖKOHTAINEN OPISKELUHUOLTO	19
6.1 Yksilökohtaisen opiskeluhoaltoprosessin järjestäminen	19
6.1.1 Yksilökohtaisen opiskeluhoalto prosessina	19
6.1.2 Opiskeluhoaltokertomukset ja opiskeluhoallon rekisterit	20
6.1.3 Salassapito	20
6.2 Koulukuraattori- ja koulupsykologipalvelut	21
6.2.1 Koulukuraattori	22
6.2.2 Koulupsykologi	22
6.3 Kouluterveydenhoitopalvelut	23
6.3.1 Yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa	23
6.3.2 Sairausten vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkituksen järjestäminen	24
6.4 Palvelut oppilaan hyvinvoinnin tukena	24
6.5 Yhteistyö perusopetuslain mukaisen toiminnan kanssa	25
6.6 Yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa	26
7. YHTEISTYÖ OPPILAIDEN JA HUOLTAJIEN KANSSA	30
7.1 Oppilaskuntatoiminta	30
7.2 Kummi- ja tukioppilastoiminta	30
7.3 Yhteistyö huoltajien kanssa	30
8. OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN SEURANTA JA TIEDOTTAMINEN	31

LIITTEET

1. OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN LÄHTÖKOHDAT

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueille 1.1.2023 alkaen. Uudistuksen myötä myös opiskeluhoitopalveluiden järjestämisvastuu siirtyi hyvinvointialueille. Opiskeluhoitopalveluilla tarkoitetaan opiskeluterveydenhuoltoa sekä kuraattori- ja psykologipalveluita.

Myös oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) säännöksiä täsmennettiin vastaamaan uudistusta. Lakimuutoksen (377/2022) mukaan Opetushallituksen oli uudistettava opetussuunnitelmien perusteet sekä Opiskeluhoitokeskukset ja tavoitteet sekä opiskeluhoitosuunnitelman laatiminen ammatillisessa koulutuksessa -määräys tämän lain mukaisiksi siten, että koulutuksen ja opetuksen järjestäjät voivat ottaa tämän lain 13 §:n mukaiset opiskeluhoitosuunnitelmat käyttöön 1.8.2023.

Lapin yliopiston harjoittelukoulu koulutuksen ja opetuksen järjestäjänä on laatinut tämän opiskeluhoitosuunnitelman. Opiskeluhoitokeskusten suunnitelman lähteinä on käytetty Lapin yliopiston harjoittelukoulun opetussuunnitelman perusteita 2014, Opetushallituksen ohjeistuksia, Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia sekä Lasten, lapsiperheiden ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa Rovaniemellä 2021-2025. Perusopetuksen opiskeluhoitokeskusten suunnitelma korvaa opiskeluhoitokeskusten osalta paikallisen opetussuunnitelman.

Opiskeluhoitosuunnitelma sisältää opiskeluhoitotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoitokeskusten toteuttamiseksi, seuraamiseksi ja kehittämiseksi. Opiskeluhoitosuunnitelman liitteenä on koulukohtaista, vuosittain muuttuvaa tarkennettua tietoa lukuvuoden aikaisen opiskeluhoitokeskusten järjestämisestä. Liitteet päivitetään aina uuden lukuvuoden alkaessa. Suunnitelma on laadittu yhteistyössä koulun ja opiskeluhoitopalveluiden henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. Koulutuksen järjestäjä vastaa myös opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvattujen asioiden toteutumisesta. Lapin hyvinvointialue vastaa 1.1.2023 alkaen opiskeluhoitokeskusten psykologi- ja kuraattoripalvelujen sekä kouluterveydenhuollon järjestämisestä koululla. Opiskeluhoitosuunnitelman päivittämisestä vastaa Lapin yliopiston harjoittelukoulun opiskeluhoitotryhmä ja opiskeluhoitotryhmän ohjausryhmä. Opiskeluhoitosuunnitelman hyväksyy koulun johtokunta.

2. LAPIN YLIOPISTON HARJOITTELUKOULUN OMINAISPIIRTEET

Koulumme on yhtenäinen peruskoulu, jossa opiskelee vuosiluokat 1-9. Perusopetusryhmiä on pääsääntöisesti vuosittain 27, jolloin luokkatasolla on kolme rinnakkaisluokkaa. Koulussa on keskimäärin n. 550 oppilasta. Koulussamme on luokan- ja ainelehtoreita n. 55 ja muuta henkilöstöä, jolloin henkilöstön kokonaismäärä nousee n. 70 henkeen.

Koulumme perustehtävät ovat perusasteen opetus luokka-asteilla 1-9, opettajankoulutuksen ohjatun harjoittelun toteutus sekä opettajien täydennyskoulutus. Harjoittelukoulu on mukana tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoiminnassa.

Rovaniemen kaupungissa on määritelty oppilaaksiottoalueet. Jokaiselle lapselle osoitetaan koulupaikan hänen oman alueensa koulusta, joka on niin sanottu lähikoulu. Lapin yliopiston harjoittelukoulun oppilaaksiottoalue on kaupungin keskustan alue. Ominaispiirteenä voidaan todeta, että keskustan maankäyttö on tehokasta ja rakennuskanta on pitkälti kerrostaloja. Alueen muuttoliikenne on kaupungin keskimääräistä muuttoliikennettä hieman korkeampi. Muuttoliikenne näkyy myös koulussamme. Koulumme oppilaaksiottoalueella on kaupungin kauppakeskuksia, tavarataloja, toimistoja. Kulkuyhteydet keskustan alueella ovat hyvät. Keskusten alueella on kivasti erilaisia palveluja tarjolla. Alueella tai sen läheisyydessä on paljon harrastusvaihtoehtoja tarjolla lapsille ja nuorille.

Koulumme painotukset tukevat hyvinvointia ja opiskeluhaullollista työtä. Koulumme *musiikkiluokalle* hakee oppilaita myös oppilaaksiottoalueemme ulkopuolelta. Musiikkiluokkatoiminta alkaa 3. luokasta ja se mahdollistaa musiikin laaja-alaisen ja monipuolisen opiskelun. Musiikkiluokkien tavoite on luoda taitoja elinikäiseen musiikin harrastamiseen, ymmärtämiseen ja nauttimiseen. Musiikki vaikuttaa aivoihimme ja mielialaan sekä luo yhteisöllisyyttä.

Harjoittelukoulun *luontokasvatuksen* tavoitteena on kehittää oppilaiden luontosuhdetta siten, että heistä tulisi luontoa huomioonottavia ja ympäristövastuullisia toimijoita. Toiminta pitää sisällään päivittäistäkin kaikkia koskevaa toimintoja (kierrätys, retket, säätilan seuranta ja vierailut) että luokkakohtaisia osioita (retket, paja-päivät). Retkeilypainotteisen opetuksen tavoitteena on tarjota oppilaille myönteisiä luontokokemuksia, lisätä luontotietämystä sekä kehittää erilaisia erätaitoja. Luonto on monipuolinen terveyden ja hyvinvoinnin lähde. Luonnosta saatavat hyvinvointivaikutukset tulevat nopeasti ja pysyvät pitkään.

3. ARVIO OPISKELUHUOLLON KOKONAISTARPEESTA JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVISTA OPISKELUHUOLTOPALVELUISTA

Opiskeluhuollon arvioilla varmistetaan opiskeluhoitopalvelujen riittävyys huomioiden oppilaiden ja kouluyhteisön tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräjassaa. Arvioon opiskeluhuollon kokonaistarpeesta sisältyvät

1. yhteisöllisen opiskeluhuollon tarve
2. yksilökohtaisen opiskeluhuollon tarve
3. Opiskeluhuollon tarve koulun ulkopuolisten tahojen kanssa tehtävässä yhteistyössä

Kokonaistarpeen arvioissa huomioidaan esimerkiksi oppilasmäärä, eri ikäisten, tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien ja maahanmuuttotustaisten oppilaiden lukumäärät ja osuudet sekä toimintaympäristön erityispiirteet.

Arviossa hyödynnetään alueellista ja koulumme lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskevaa seurantatietoa, jota on koottu myös oppilailta ja huoltajilta, opetushenkilöstöltä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisilta. Arvioinnin oleellisena osana ovat myös erilaiset oppilaille ja henkilökunnalle tehtävät kyselyt kuten esim.:

- oppilashuollon toteutuminen –raportti mm. poissaolojen ja tapaturmien määrä, tuen oppilaiden määrä
- laajat kouluterveyskyselyt
- TEAviisari
- Move-mittaukset
- kiusaamiskysely
- oppilaiden hyvinvointiin ja turvataitoihin liittyvät erilaiset kyselyt
- henkilöstön työssäjaksamisen kyselyt/ toimenpiteet
- lakisääteiset oppilaitoksen vuositarkastukset

Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista (kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tämän opiskeluhoitosuunnitelman koulukohtaiseen osioon liitteeseen 1 aina lukuvuosittain.

Opiskeluhoitoryhmä toimittaa lukuvuoden aikaiset opiskeluhoitotiedot koulun opiskeluhuollon ohjausryhmälle. Opiskeluhoitoryhmä laatii lukuvuoden alussa suunnitelman ja arvion opiskeluhuollon toteuttamisesta. Opiskeluhuollon ohjausryhmä kokoontuu vuoden vaihteessa ja lukuvuoden päätteeksi arvioimaan opiskeluhoollon toteutumista.

Arvion lisäksi opetuksen järjestäjä toimittaa ajantasaiset oppilasennusteet hyvinvointialueelle kouluterveydenhuollon palveluiden suunnittelua ja järjestämistä varten. Hyvinvointialue järjestää opiskeluhoitopalvelut ja ilmoittaa opetuksen järjestäjälle käytettävissä olevat resurssit (henkilötyövuodet), jotka opetuksen järjestäjä kirjaa opiskeluhoitosuunnitelmaan sellaisenaan. Lapin yliopiston harjoittelukoulun opiskeluhoollon resurssin tarve henkilötyövuosina on vakiintunut ja se tarkastetaan lukuvuosittain koulukohtaisessa opiskeluhoitosuunnitelmassa.

4. OPISKELUHUOLTO

Opiskeluhoolto on laaja-alaista oppilaiden hyvinvoinnin tukemista. Se on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää ja yhteisöllistä työtä. Tällä tarkoitetaan hyvinvointia tukevaa toimintakulttuuria, jolla huolehditaan oppilaiden ja yhteisön hyvinvoinnista sekä ympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhoolto on koulussa tarjottava lasten, nuorten ja perheiden peruspalvelu. Koulussa opiskeluhoolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhooltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista on koulun henkilökunnalla.

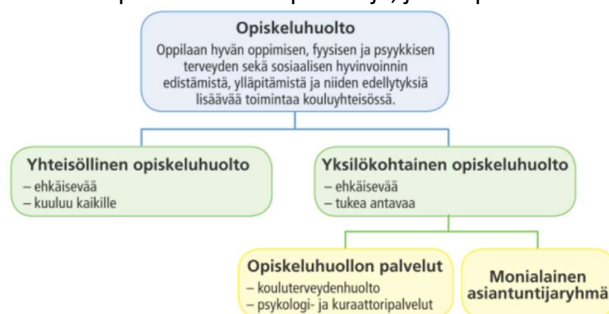
Opiskeluhooltoja toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa huomioiden oppilaan ikä ja edellytykset. Opiskeluhooltotyö koostuu arkisen huolenpidon lisäksi oppilaiden ja heidän perheidensä kanssa tehtävästä asiakastyöstä. Opiskeluhoollon tavoitteena on edistää oppilaiden ja koko kouluyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja lasten ja nuorten osallisuutta. Samanaikaisesti turvataan varhainen tuki sitä tarvitseville. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa.

Opiskeluhoolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä koulun sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhoollon palveluja ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin yksilöön, yhteisöön kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan oppilaille ja huoltajille siten, että ne ovat helposti saatavilla. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määrääjassa.

Oppilaille ja heidän huoltajilleen annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoollon palveluja. Oppilaan ja huoltajan osallisuus opiskeluhoollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja opiskeluhoollosta tiedottaminen lisää oppilashuollon tuntemusta ja edesauttaa palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä opiskeluhoollossa.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Eri koulutusasteiden vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa kokonaisuutena. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa oppilaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään kouluyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia.

Opiskeluhoolto jakautuu yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on ensisijaista ja ehkäisevää ja se kuuluu kaikille. Yksilökohtainen opiskeluhoolto on ehkäisevää ja tukea antavaa. Oppilaalla on oikeus saada maksutta opiskeluhoollon palveluja, joita opetukseen osallistuminen edellyttää.

Kuvio 1. Opiskeluhoollon kokonaisuus perusopetuksessa

4.1 Opiskeluhuoltoryhmät

Opetuksen järjestäjä asettaa opiskeluhuollon ohjausryhmän ja koulukohtaisen opiskeluhuoltoryhmän. Yksittäistä oppilasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki opiskeluhuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on oppilaiden, huoltajien ja opetushenkilöstön lisäksi kouluterveydenhuoltoa sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan, kun käsiteltävä asia edellyttää.

Opiskeluhuollon ohjausryhmä, jota koulussamme kutsutaan iso-Hyve ryhmäksi, vastaa opetuksen järjestäjäkoh-
taisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Opiskeluhuollon
ohjausryhmään kuuluvat johtava rehtori, rehtori, oppilas, huoltaja, kouluterveydenhoitajat, koulukuraattori,
koulupsykologi, koululääkäri, koulupoliisi, koulunkäynninohjaaja, erityisopettaja ja opinto-ohjaaja. Iso-Hyve ko-
koontuu vähintään kolme kertaa lukuvuodessa, ryhmän vetäjänä ja koollekutsujana toimii johtava rehtori.

Koulun monialainen opiskeluhuoltoryhmää kutsumme pikku-Hyve ryhmäksi ja se vastaa yhteisöllisen työn suun-
nittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmän tehtävänä on valmistella opiskeluhuollon
ohjausryhmässä esille nousseita asioita sekä toimia konsultatiivisena tukena yleisiä opiskeluhuollollisia asioita
koskevissa kysymyksissä. Pikku-Hyve kokoontuu joka toinen viikko ja ryhmän vetäjänä toimii johtava rehtori ja
hänen estyessä rehtori. Ryhmän kokoonpanoon kuuluvat rehtoreiden lisäksi ainakin terveydenhoitajat, koulu-
psykologi, koulukuraattori, erityisopettaja ja opinto-ohjaaja. Työskentelyyn voivat osallistua myös koulun hen-
kilökuntaa, oppilaita, huoltajia tai ulkopuoliset yhteistyökumppaneita käsiteltävän aiheen edellyttämällä ta-
valla. Ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista päätetään lukuvuosittain mutta opiskeluhuolto-
ryhmän tehtäviin kuuluvat esimerkiksi:

- 1) Hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvien asiakokonaisuuksien hallinta
 - opiskeluhuoltosuunnitelman laadinta, oppilashuollon järjestämiseen liittyvä työn- ja vastuunjako, ai-
kataulutus ja toiminnan arviointi
 - koulukohtaisen toimintamallien kehittäminen ja niiden toteuttamisen seuranta ja arviointi
 - huoltajien, oppilaiden sekä opetus- ja opiskeluhoitohenkilöstön osallisuudesta huolehtiminen
 - terveyteen ja hyvinvointiin liittyviin kyselyihin, kuten kouluterveyskyselyihin, hyvinvointiprofiileihin
ja muihin selontekoihin perehtyminen ja tarvittavien toimien suunnittelu kyselyiden pohjalta
- 2) Yhteisöllisen opiskeluhuollollisen tuen käytännön toteuttaminen
 - opiskeluhuoltosuunnitelman käytännön toteutuksen koordinointi koululla
 - oppilaiden kanssa tehtävä yhteistyö ja kuuleminen esimerkiksi oppilaskunnan kautta
 - huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö
 - luokkaa tai oppilasryhmää koskeva oppilashuollollinen konsultaatio, kuten ilmapiiriin, kaverisuhtei-
siin, kiusaamiseen tai ryhmäyttämiseen liittyvät asiat
 - toimintamallien suunnittelu koulussa ilmeneviin pulmatilanteisiin
 - terveyteen ja turvallisuuteen liittyvien teemapäivien suunnitteluun osallistuminen
 - koulun opiskeluhoiltoa koskevien suunnitelmien yhteensovittaminen muiden terveyteen ja hyvin-
vointiin liittyvien suunnitelmien kanssa

- 3) Konsultatiivinen työ yksilökohtaisessa opiskeluhooltotyössä
 - konsultaation tarjoaminen oppilaan asioissa opetus- ja ohjaajahenkilöstölle. Opiskeluhoollon konsultaatioaikaan henkilökunta voi varata konsultaatioajan ja käydä keskustelemassa opiskeluhooltoon liittyvistä asioista
- 4) Tiedottaminen koulun sisällä, kodin ja koulun välillä sekä koulun eri yhteistyötahojen kesken
 - toimintamallien ja ohjeistusten päivittäminen ja tarvittavan informaation välitys
 - nivelvaiheen tiedonsiirto
 - vanhempainiltojen sekä kodin ja koulun yhteistyön suunnittelu

Opiskeluhooltoon liittyvien asioiden lisäksi joudutaan käsittelemään myös muita asioita, kuten esimerkiksi kurinpidollisia ja pedagogiseen tukeen liittyviä asioita erilaisissa ryhmissä. Jos nämä asiat eivät ole oppilashuollollisia, niitä käsitellään ensisijaisesti muussa kuin opiskeluhooltoryhmässä. Tarvittaessa opiskeluhooltoryhmän jäsenet kokoontuvat pienemmissä kokoonpanoissa suunnittelemaan oppilashuollon osakokonaisuuksia.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se opetushenkilöstön tai opiskeluhoollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden huoltajien osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta.

4.2 Yhteistyö ja käytänteet oppimisympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Kouluissa toteutetaan kouluterveydenhuollon laatusuosituksen oppilaitosympäristön fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden ja turvallisuuden arviointi joka kolmas vuosi. Arviointiin osallistuvat koulun henkilökuntaa sekä oppilaat, huoltajat, terveydenhoitaja, terveystarkastaja, henkilöstön työterveyshoitaja, työsuojeluhenkilö ja tarvittaessa muita asiantuntijoita kuten koulukuraattori, koulupsykologi, fysioterapeutti tai suun terveydenhuolto. Arviointitiedot kootaan erilliselle seurantalomakkeelle, joka arkistoidaan koululle. Koonti arvioinneista annetaan tiedoksi opiskeluhoollon ohjausryhmälle. Turvallisuusvastaava sekä koulun rehtori vastaavat siitä, että arviointi tulee suoritettua. Tarkastuksessa todettujen puutteiden korjaamista on seurattava vuosittain. Kouluterveydenhuolto varmistaa seurannan toteuttamisen.

Kouluyhteisön ja oppimisympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden tarkastus

Kouluyhteisöä ja opiskeluympäristöä arvioitaessa kiinnitetään huomiota erityisesti niihin asioihin, jotka ovat tulleet koulun arjessa tai huoltajien ja oppilaiden kautta esiin. Tarkastuksessa jokainen ammattiryhmä tuo esille tietoonsa tulleita epäkohtia opiskelu- ja työolosuhteissa. Tarkastuksissa huomioitavia asioita ovat:

- fyysikaaliset altisteet; esim. haju, melu, valaistus, lämpö
- biologiset altisteet; esim. ilmanvaihto, sisäilma, home, siivouksen taso
- kemialliset altisteet; esim. opetuksessa käytettävät kemikaalit ja niiden käyttöturvallisuustiedotteet
- tilajärjestelyt; esim. esteettömyys, käyttö ja soveltuvuus
- koulutyön ja opiskelun järjestelyt; lukujärjestyksen toimivuus, koulutyön sujuvuus ja kuormittavuus sekä tarjolla oleva tuki
- ruokajärjestelyt; esim. tilat, ruokailun kesto ja ajoitus, ruuan laatu, välipalat, janojuoma

-
- koulukuljetusjärjestelyt; esim. odotusajat, turvallisuus
 - oppimisilmapiiri, viihtyvyys, vuorovaikutus ja oppilaiden osallisuus
 - kiusaaminen, väkivalta ja häirintä sekä näiltä suojaamiseksi laaditut suunnitelmat
 - tapaturma- ja terveysuhat sisätiloissa; esim. portaat, aineopetusluokat, ergonomiset tekijät
 - turvallisuusuhat; esim. turvallisuus- ja pelastussuunnitelmien ajantasaisuus, kriisivalmius, paloturvallisuus
 - tapaturma- ja terveysvaarat ulkotiloissa; esim. fyysiset olosuhteet ja välituntivalvonta
 - koulun sosiaalityilat, WC-, pesu- ja lepotilat
 - ensiapuvalmius
 - välituntitilat ja ympäristö; mahdollisuudet liikkumiseen, leikkimiseen ja virkistytymiseen

Koulutyön ja opiskelun *ergonomiseen arvioon* voidaan hyödyntää fysioterapian ammattilaista. Tarkastuksessa voidaan hyödyntää myös työterveyshuollon työpaikkaselvityskäytäntöjä.

Kouluterveyskyselyllä saadaan koulukohtaista tietoa oppilaiden ja opiskelijoiden näkökulmasta. Tietoa saadaan fyysisistä työoloista, tupakointiin liittyvistä asioista koulussa ja oppilaitoksessa, ruokailusta, kiusaamisesta ja häirinnästä, tuen saamisen kokemuksista ja kuormittuneisuudesta sekä osallisuuden ja vaikuttamisen kokemuksista.

Laajoista terveystarkastuksista laadittavat luokka- ja koulukohtaiset yhteenvedot tarjoavat myös koulukohtaista tietoa. Erilaiset kouluilla toteutettavat hyvinvointi- ja kiusaamiskyselyt ovat tärkeitä tietolähteitä kuten myös opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstön kokemukset oppilaiden ja opiskelijoiden esiintuomista epäkohdista ja hyvinvoinnista.

5. YHTEISÖLLINEN OPISKELUHUOLTO

Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla pyritään ennaltaehkäisevään toimintaan ja yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittämiseen. Yhteisöllisessä opiskeluhooltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään kouluyhteisön hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan kouluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä.

Yhteisöllinen opiskeluhooltotyö kuuluu kaikille koulussa. Jokaisen oppilaan kanssa työskentelevän koulun työntekijän sekä opiskeluhooltopalveluista vastaavan viranomaisen ja työntekijän on tehtävissään edistettävä oppilaiden ja koko kouluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä huoltajien kanssa. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittämistä ja yhteisöllistä työtä johtavat rehtorit ja koulun hallintotiimi. Yhteisöllistä opiskeluhooltoja toteutetaan koulun opiskeluhooltosuunnitelman mukaisesti.

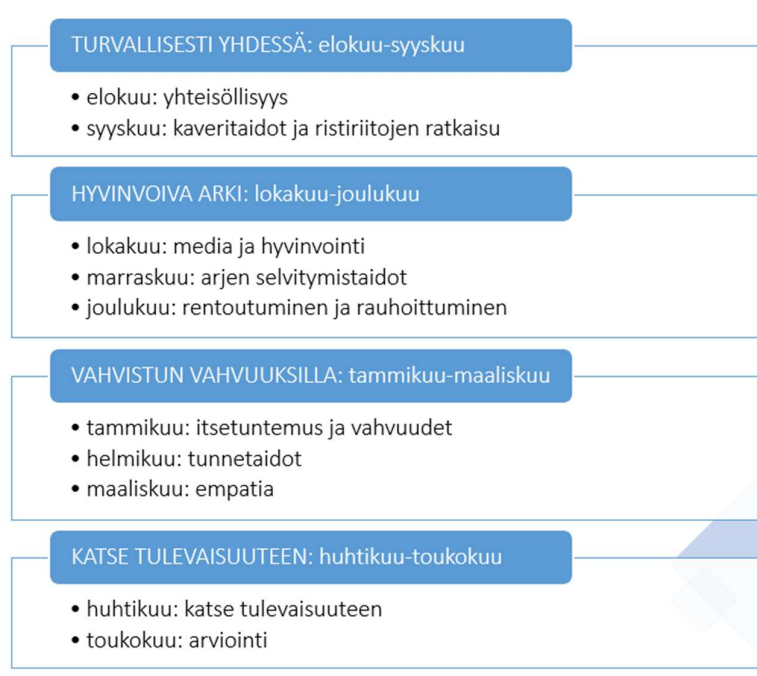
Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Oppilaiden osallisuuden edistäminen on opetuksen järjestäjän tehtävä. Opiskeluhoolto luo kouluyhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Koulun järjestyssäännöt lisäävät kouluyhteisön turvallisuutta, viihtyisyyttä ja sisäistä järjestystä. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana koulukohtaista opiskeluhooltosuunnitelmaa. Koulurakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Kouluyhteisöllä on sovitut toimintatavat eri oppimisympäristöissä tapahtuvaa opetusta ja välitunteja varten. Eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita noudatetaan. Opetuksen järjestäjä varmistaa, että oppilaan oppimisympäristö työelämään tutustumisen aikana on turvallinen. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös koulukuljetuksia, tapaturmien ennaltaehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat.

Lapin yliopiston harjoittelukoulun pelastussuunnitelmaan on koottu keskitetysti vaaratilanteiden ehkäisemistoimenpiteet, ohjeistus kriisitilanteiden varalta ja ohjeita poikkeustilanteita varten. Kouluympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä kouluyhteisön hyvinvointia edistetään ja seurataan jatkuvasti. Niitä arvioidaan säännöllisesti. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhooltopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Lapin yliopiston harjoittelukoulun hyvinvointityön keskiössä on Hyvinvoinnin vuosikello, johon pääset liitteen 2 kautta. Koko koulun toiminta on pyritty sitomaan Hyvinvoinnin vuosikellon neljään teemaan. Näiden hyvinvoinnin kvartaalien sisällä on kuukausittain vaihtuvia teemoja, joiden avulla harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Kerran kuussa on hyvinvoinnin oppitunti ja lisäksi luokissa toteutetaan teemaa myös muilla oppitunneilla eri oppiaineiden sisältöihin, laaja-alaisiin osaamisalueisiin ja monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin integ-

roiden. Lisäksi koulun yhteisessä toiminnassa huomioidaan hyvinvoinnin vuosikellon teemat ja oppilaat osallistetaan yhteiseen suunnitteluun. Lapin yliopiston harjoittelukoulu vuosikellon löydät täältä <https://create.plan-disc.com/wheel/showPublic/kBLp6Ne> ja liitteestä 3.

Kuvio 2. Lapin yliopiston harjoittelukoulun Hyvinvoinnin vuosikello

5.1 Koulun työrauhapaketti, järjestyssäännöt ja toimenpiteet

Kurinpitoa ja kasvatusta koulussa ohjaavat perusopetusta ohjaava lainsäädäntö. Järjestyssääntöjen tarkoituksena on varmistaa oppilaan oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Järjestyssäännöillä edistetään sisäistä järjestyä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä koko kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Oppilaan velvollisuuksien lisäksi järjestyssääntöihin kirjataan myös oppilaan oikeuksia. Järjestyssäännöt ovat voimassa ajan, jolloin oppilas osallistuu opetussuunnitelman mukaiseen toimintaan oppitunneilla, välitunneilla, koulun retkillä sekä opintokäynneillä. Oppilaan oikeus turvalliseen oppimisympäristöön kattaa myös koulumatkat. Koulumme järjestyssäännöt on laadittu yhteistyössä oppilaiden, huoltajien sekä henkilökunnan kanssa. Järjestyssäännöt ja työrauhapaketti ovat nähtävissä koulun nettisivuilla ja järjestyssäännöt kirjataan Lapin yliopiston harjoittelukoulun lukuvuosisuunnitelmaan. Järjestyssäännöt vahvistetaan lukuvuosisuunnitelman hyväksymisen yhteydessä koulun johtokunnassa.

Liitteenä 2 on koulumme työrauhapaketti. Työrauhapakettissa on koulun järjestyssäännöt. Lisäksi työrauhapakettissa kuvataan sääntöjen valmistelu ja seuranta, tarkistaminen, vahvistaminen, henkilöstön perehdyttäminen sekä tiedottaminen. Työrauhapaketin lopuksi on kuvattu toimenpiteet koulun järjestyssääntöjä ja ohjeistuksia rikottaessa. Työrauhapakettiin on koottu sääntöihin liittyviä ohjeita Harkkarilaisen hyvän käytöksen oppaaseen.

5.2 Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Tupakan ja päihteiden tuominen kouluun on kielletty koulun järjestyssäännöissä. Ehkäisevä päihdetyö kouluissa keskittyy parantamaan oppilaiden ymmärrystä päihteidenkäyttöön liittyvistä erilaisista riskeistä ja vahvistamaan niiltä suojaavia tekijöitä. Suojaavat tekijät vahvistavat oppilasta ja kannustavat oikeaan suuntaan, kun taas riskitekijät altistavat ongelmille. Yksittäinenkin seikka voi vaikuttaa oppilaan tekemiin valintoihin. Päihdekasvatuksessa on huomioitava oppilaan ikä ja tuotava asia lähelle oppilaiden omaa kokemusmaailmaa. Koulun ehkäisevässä päihdetyössä keskitytään oppilaan kokonaisvaltaisen elämänhallinnan rakentamiseen.

Tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttöä säätelee tupakka-, alkoholi- ja huumausainelaki. Alle 18-vuotias ei saa pitää hallussaan tupakka- eikä alkoholituotteita. Huumausaineet ovat lailla kiellettyjä. Oppilaan hallussa olevat alkoholituotteet ja päihteet takavarikoidaan. Jos oppilaan tupakointi tai päihteidenkäyttö havaitaan koulussa, asiasta ilmoitetaan saman päivän aikana oppilaan huoltajalle. Ilmoitusvelvollisuus koskee henkilöä, joka on tehtävässään saanut tietoonsa oppilaan päihteiden käytön. Vain huoltajalle voidaan luovuttaa esimerkiksi alaikäiseltä pois otetut tupakkatuotteet ja alkoholi sekä tuotteet, joiden alaikäiselle luovuttamisen ei arvioida olevan turvallista niiden käyttötarkoitus huomioon ottaen. Huoltajan ja oppilaan kanssa sovitaan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoontumisesta, jossa suunnitellaan jatkotoimista. Päihteiden käyttö on myös lastensuojellullinen asia. Poliisille on tehtävä välittömästi ilmoitus aina, kun on kyse huumausaineista. Tarvittavan lisätuen saamiseksi voidaan oppilaan ja huoltajien suostumuksella olla yhteydessä Lapin nuorisoasema Romppuun.

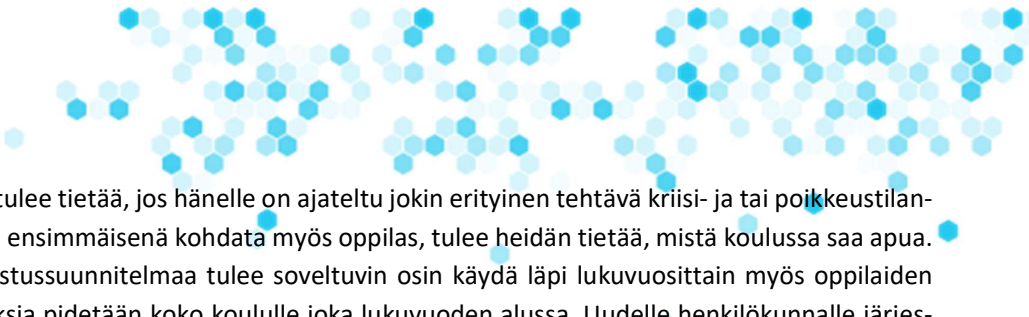
5.3 Toiminta äkillisissä kriisi-, uhka- ja vaaratilanteissa

Mahdollisissa häiriötilanteissa noudatetaan ensisijaisesti Lapin yliopiston harjoittelukoulun pelastussuunnitelmaa <https://ulapland.pelsu.fi/ly-harjoittelukoulu/dokumentti/> Suunnitelma löytyy myös liitteestä 4.

Pelastussuunnitelmassa kuvataan varautumisen ja valmiuden toimenpiteet. Pelastussuunnitelmassa käydään läpi erilaisten kriisi-, uhka-, vaaratilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

Koulussa toimii turvallisuutiimi, joka ennakoii ja ennaltaehkäisee vaaratilanteita. Se on turvallisuuteen liittyvien arjen toimintojen asiantuntijaryhmä. Turvallisuusryhmään kuuluvat rehtorit, turvallisuustiimin vetäjä sekä palvelusihteri. Suunnitelmassa on määritelty koulun tilannejohtoryhmä, jonka kokoonpano ja roolit voivat vaihtua häiriötilanteen mukaan.

Koulun pelastussuunnitelman päivittäminen ja harjoittelu kuuluvat vuosittaiseen toimintaan. Koulun rehtori ja turvallisuuspäällikkö huolehtivat, että henkilökunta on riittävästi koulutettua kriisitilanteiden varalle. Koulun pelastussuunnitelma käydään läpi henkilökunnan kanssa vuosittain syyslukukauden alkaessa. Toimivan suunnitelman perusteella jokainen tietää roolinsa kriisin kohdatessa ja osaa toimia tarkoituksenmukaisesti. Jokaisen koulun henkilökuntaan kuuluvan tulee tietää, mitä pitää tehdä kriisin kohdatessa, kuka tekee mitäkin ja mistä saa lisäapua. Jokaisella vastuuhenkilöllä tulee olla saatavilla ohjeet siitä, mitä hänen tehtäviinsä kuuluu. Vas-

taavasti jokaisen henkilön tulee tietää, jos hänelle on ajateltu jokin erityinen tehtävä kriisi- ja tai poikkeustilanteessa. Koska tilanteen voi ensimmäisenä kohdata myös oppilas, tulee heidän tietää, mistä koulussa saa apua. Tämän vuoksi koulun pelastussuunnitelmaa tulee soveltuvin osin käydä läpi lukuvuosittain myös oppilaiden kanssa. Poistumisharjoituksia pidetään koko koululle joka lukuvuoden alussa. Uudelle henkilökunnalle järjestetään turvallisuuskävely lukuvuoden alussa.

Harjoittelukoulussa on nimetty kriisiryhmä, joka on koulun pikku-Hyve ryhmä. Rehtori on kriisiryhmän koollekutsuja ja hoitaa tilanteesta tiedottamisen. Tämä ryhmä päättää kriisitilanteen hoitamisesta sekä sen jälkeistä tukitoimista. Kriisiryhmän tulee kokoontua tarvittaessa mahdollisimman nopeasti tapahtuman jälkeen. Häiriötilanteen luonne ja laajuus määrittävät tuen kohdentumista. Tavoitteena on vahvistaa mahdollisesti järkytystä turvallisen työskentelyn ilmapiiriä. Tuki toteutetaan suunnitellusti yhteisön, ryhmän ja oppilaan tasolla. Kotien on tärkeää saada tietoa tuen saamisesta ja tarvittavat yhteystiedot. Tuen käynnistäminen on tärkeää jo tapahtuneen ensivaiheissa, sen avulla lievitetään ja torjutaan psyykkisen stressin vaikutuksia ihmiseen.

Tärkeitä yhteistyötahoja turvallisuusasioissa ovat muun muassa poliisi, palo- ja pelastustoimi, terveyspalvelut, lastensuojelu ja muut sosiaalipalvelut, ensi- ja turvakodin kriisikeskus, perheneuvola, lasten- ja nuorisopsykiatria ja seurakunta. Pelastussuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa ja suunnitelma on laadittu yhteistyössä Lapin yliopiston ja Rovaniemen kaupungin kanssa soveltuvin osin. Koulun pelastussuunnitelma löytyy myös liitteestä 4.

5.4 Tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus

Tapaturmien ehkäisyssä olennaista on riskitekijöiden jatkuva arviointi ja niihin puuttuminen. Koulun toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan turvallisuusnäkökulma huomioiden. Tätä tukevat koulun järjestyssäännöt ja pelastussuunnitelma. Tapaturmia ennaltaehkäistään valistamalla oppilaita riskeistä ja ohjaamalla myös huoltajia ennaltaehkäisemään riskejä. Tapaturmatilanteissa ensiavun antaa paikalle tullut aikuinen ja ohjaa oppilaan tarvittaessa kouluterveydenhoitajalle. Mikäli terveydenhoitaja ei ole paikalla, niin koulun aikuinen on yhteydessä oppilaan huoltajaan ja ohjaa heitä terveydenhuollon palveluihin. Vakavammissa tapaturmissa koulun aikuinen soittaa ambulanssin. Tapaturman nähnyt aikuinen tekee koulusihteerin kanssa tapaturmailmoituksen vakuumatyyhtöön. Oppilaat ovat vakuutettu mahdollisia tapaturmia varten koulussa ja koulumatkoilla.

Läheltä piti -tilanne tarkoittaa tapahtumaa, jolloin tilanteeseen liittyvät eri tekijät ovat aiheuttaneet vaaran, mutta henkilövahingoilta on kuitenkin säästytty. Ilmoitus läheltä piti -tilanteesta tehdään kirjallisesti. Läheltä piti -tilanne ja tapaturmat on aina syytä tutkia ja ne käydään läpi yleisellä tasolla myös läpi opiskeluhoitoryhmässä ja turvallisuustiimissä, joiden tehtävänä on suunnitelmallinen tapaturmien seuranta. Oppimisympäristöön säännöllisesti tehtävät vaaranpaikkojen ja riskien kartoitukset ennaltaehkäisevät tapaturmien syntymistä. Opiskeluhoitoryhmän ja turvallisuustiimin tehtävänä on myös tapaturmien yhteydessä esiin nousseiden haasteiden mukaisesti suunnitella ja kehittää koulun toimintavalmiutta sekä koulun olosuhteiden turvallisuutta.

Kouluympäristön terveys- ja turvallisuustarkastuksessa esille nousseiden puutteiden korjaamista on seurattava kouluissa vuosittain. Koulujen henkilökunta on koulutettu riittävällä ensiapukoulutuksella. Ensiapuun liittyvä toiminta on kuvattu koulun pelastussuunnitelmassa. Opiskeluhoitoryhmä ja turvallisuustiimi työskentelee työturvallisuusasioissa yhdessä yliopiston työsuojeluhenkilöstön kanssa.

5.5 Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

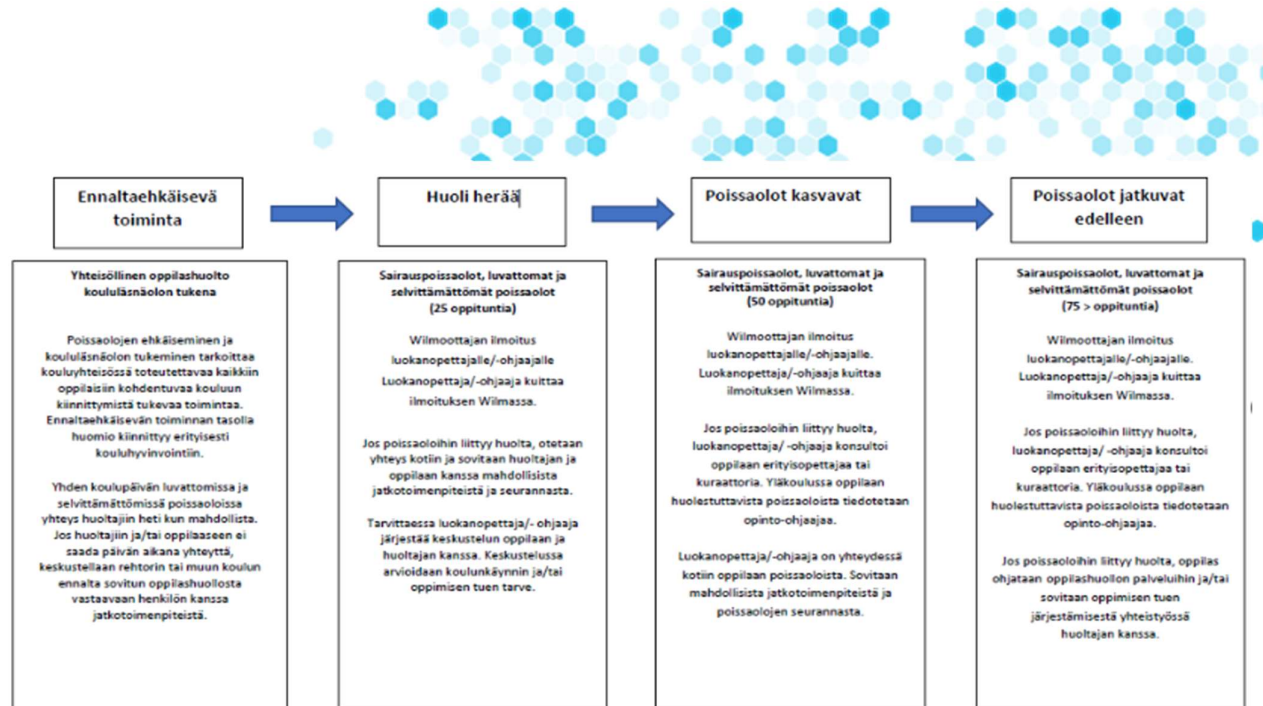
Kaikilla kouluyhteisön jäsenillä on oikeus fyysiseen ja psyykkiseen koskemattomuuteen. Jokaisella on myös oikeus turvalliseen työympäristöön. Turvallinen kasvu ympäristö ja yhteisöllinen toimintakulttuuri ovat keskeisessä osassa hyvinvoinnin uhkien hallinnassa ja ennaltaehkäisyssä. Fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti hyvinvoiva ympäristö ennaltaehkäisee kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää. Turvallisuutta edistävä toimintakulttuuri on tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen, jossa tiedostetaan uhkatekijät ja noudatetaan sovittuja ohjeita. Johdon tulee ohjata ja seurata toimintaohjeiden noudattamista. Yhteinen turvallisuusajattelu on merkittävä tekijä oppilaiden hyvinvoinnille ja oppimiselle.

Lapin yliopiston harjoittelukoulussa toimii koulun opettajien muodostama SoPu-ryhmä, joka on erikoistunut kiusaamistapausten selvittämiseen ja sovittelutyöhön. Koulussa kiusaamis- ja riitatapauksia käsitellään Rovaniemen kaupungin kiusaamisenvastaisen työn mallin mukaisesti kolmella tasolla, jotka kuvataan liitteessä 6. Tasa-arvo ehkäisee ja suojaa väkivallalta, kiusaamiselta sekä häirinnältä. Lapin yliopiston harjoittelukoulun tasa-arvosuunnitelma liitteenä 5.

5.6 Koululäsnäolon ja kouluun kiinnittymisen tukeminen sekä poissaolojen seuraaminen ja niihin puuttuminen

Perusopetuslain 26§ ja Lapin yliopiston harjoittelukoulun opetussuunnitelman mukaisesti koulun velvollisuus on ottaa huomioon kaikkien yhteinen vastuu ja huolenpito jokaisen hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä sekä systemaattisesti seurata ja puuttua syntyviin poissaoloihin. Yhteisöllinen opiskeluhoito sekä kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluvat kaikille koulun aikuisille tehtävästä riippumatta yhteistyössä opiskeluhoitoon henkilöstön kanssa. Läsnäoloa tuetaan lähtökohtaisesti ottamalla huomioon hyvinvoinnin sekä tunne – ja vuorovaikutustaitojen merkitys kaikissa arkisissa tilanteissa.

Koululäsnäolon tärkein tekijä on hyvinvointi sekä tietoisuus poissaolojen merkityksestä oppimiselle ja kouluun kiinnittymiselle. Hyvinvoinnin tukemisessa sekä tunne – ja vuorovaikutustaitojen opettamisessa hyödynnetään Lapin yliopiston harjoittelukoulun hyvinvoinnin vuosikelloa sekä Luokanohjaajan käsikirjaa. Tietoisuutta poissaolojen merkityksestä lisätään koulun henkilöstön, huoltajien ja oppilaiden osalta täydennyskoulutuksen sekä yhteisten vanhempainiltojen avulla. Poissaolojen systemaattiseen seuraamiseen, niihin puuttumiseen ja taustasyiden selvittämiseen käytetään poissaoloihin puuttumisen mallia, jota kuvataan kuviossa 7.

Kuvio 3. Poissaoloihin puuttumisen malli

POISSAOLoihin PUUTTUMISEN MALLI

KODIN ROOLI

Oppilaan ja huoltajan velvollisuudet

Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta, ja päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun hän tätä ennen suorittaa toisen asteen tutkinnon tai vastaavan ulkomaisen koulutuksen. Oppivelvollisuutta tulee suorittaa lasten perusopetuksessa siihen asti, kunnes perusopetuksen oppimäärä on suoritettu, kuitenkin enintään lukuvuoden koulutyön päättymiseen asti sinä kalenterivuonna, jona oppilas täyttää 17 vuotta. Oppilaan tulee osallistua perusopetuslaissa säädettyyn opetukseen, johon hänet on otettu, jollei hänelle ole erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty vapautusta.

Oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti. Oppilaan on käyttäytyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä.

Kun koulunkäynti ja poissaolot huolestuttavat, ole yhteydessä opettajaan Voit ottaa yhteyttä lapsesi opettajien lisäksi mm. rehtoriin, koulun terveydenhoitajaan, koulupsykologiin tai koulukuraattoriin. Jos lapsella on toistuvasti fyysisiä oireita esim. vatsakipu, jotka eivät selity sairaudella, ole yhteydessä kouluun esim. terveydenhoitajaan.

Aina on parempi tulla kouluun myöhässäkin, kuin jäädä kokonaan pois. Mitä kauemmin poissaolot jatkuvat sitä vaikeampaa kouluun palaaminen on.

- Älä kuittaa luvalliseksi sellaista poissaoloa, jonka syystä et ole varma, vaan ota asia puheeksi koulun kanssa.
- Pysy vanhempana tiukkana mutta ystävällisenä: vaadi lapselta koulunkäyntiä.
- Pidä kiinni arkitymistä ja rutiineista, vaikka lapsi tai nuori ei menisikään kouluun: herätys aamulla, ruokailuajat, koulutehtävien ja läksyjen teko päivän aikana.
- Tunnista kotiin jäämistä edesauttavia palkintoja ja pyri vähentämään niitä. Saako lapsi tai nuori nukkua pidempään tai pelata? Saako hän vanhemman täyden huomion?

- Vahvista lapsen uskoa itseensä ja siihen, että hän pystyy kohtaamaan hankalia tunteita. Tunteiden välttely vain lisää pelkoa ja ahdistusta.

KOULUN ROOLI JA VELVOLLISUUDET

Opetuksen järjestäjän tulee ennaltaehkäistä perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja sekä seurata ja puuttua niihin suunnitelmallisesti. Opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. (Perusopetuslaki 26§, 1.8.2023 lähtien)

Wilman *Wilmoottaja* laskee oppilaan poissaolotunteja

Wilmoottaja lähettää ilmoituksen luokanopettajalle/luokanohjaajalle. Opettaja kuittaa ilmoituksen ja toimii poissaoloihin puuttumisen mallin mukaisesti. Poissaolon kuittaus tehdään Wilmoottajan viestissä olevasta linkistä. Toimenpiteet merkitään kuittauksen yhteydessä, jos toimenpiteitä on tehty (esimerkiksi ”kotiin on soitettu ja sovittu, että oppilas ohjataan kuraattorille” / ”oppilas ollut kipeänä ja poissaolot ok” / ”asiasta keskusteltu huoltajien kanssa ja tilannetta seurataan”).

Kuittausta tehdessä on huolehdittava, että päivämäärämerkintä tulee molempiin näkyvissä oleviin päivämääräkenttiin. Wilmoottaja lähettää opettajalle uuden ilmoituksen, mikäli merkintä jää tekemättä. Toimenpiteiden kirjaamisen muokkaus onnistuu oppilaan sivulta lomakkeet-kohdasta.

Ennaltaehkäisevä toiminta

Poissaolojen ehkäiseminen ja koululäsnäolon tukeminen tarkoittaa kouluyhteisössä toteutettavaa kaikkiin oppilaisiin kohdentuvaa kouluun kiinnittymistä tukevaa toimintaa. Ennaltaehkäisevän toiminnan tasolla huomio kiinnittyy erityisesti kouluhyvinvointiin. Kouluhyvinvointia voidaan tukea esimerkiksi opettamalla koulussa tunne- ja vuorovaikutustaitoja, tukemalla oppilaiden osallisuutta, sopimalla yhteisistä säännöistä ja toimintatavoista, vahvistamalla koulun aikuisten työhyvinvointia sekä kodin ja koulun välisellä toimivalla yhteistyöllä

Luokanopettajan/-ohjaajan tehtävänä on seurata luokkansa poissaoloja ja selvitettävä luvattomien/selvittämättömien poissaolojen syyt. Yhden koulupäivän luvattomissa ja selvittämättömissä poissaoloissa otetaan yhteys (kuten esimerkiksi Wilma-merkintä tai/ja puhelu) huoltajiin heti kun mahdollista oppilaan ikätaso huomioiden. Jos huoltajiin ja/tai oppilaaseen ei saada päivän aikana yhteyttä, keskustellaan rehtorin kanssa jatkotoimenpiteistä.

Tarvittaessa luokanopettaja/- ohjaaja järjestää keskustelun oppilaan ja huoltajan kanssa. Tarvittaessa tarkoitetaan esimerkiksi tilannetta, jossa kyse on selkeästä lintaamisesta tai oppilaasta, jolla on ollut jo aiemmin taipumusta sellaiseen. Keskustelussa arvioidaan koulunkäynnin ja/tai oppimisen tuen tarve. Keskustelu voidaan toteuttaa esimerkiksi puhelimitse, palaverissa, Wilma-viestiketjuna tai muulla etäyhteydellä.

Huoli herää

Kun poissaolot kasvavat ja huoli herää (25 oppituntia) eikä ennaltaehkäisy ole tuottanut toivottua tulosta, siirrytään *kohdennettuihin toimiin*. Kohdennetuilla poissaoloihin puuttumisen toimilla/toimenpiteillä tarkoitetaan tukitoimia tilanteessa, jossa yksittäisen oppilaan tai tietyn oppilasryhmän koulunkäynti herättää huolta. Poissaoloihin liittyvä huoli voi olla opettajan, koulun henkilöstön tai huoltajien havaintoja esimerkiksi seuraavissa tilanteissa:

- Toistuvaa hankaluutta kouluun lähtemisessä
- Vaikeus palata kouluun loman tai sairauspoissaolojen jälkeen
- Lisääntynyt yhteydenpito kotiin koulupäivän aikana

-
- Myöhästelyiden lisääntyminen
 - Yksittäiset toistuvat poissaolot
 - Keskeytyneet koulupäivät
 - Luvattomat poissaolot
 - Toistuvat läksyuhdukset
 - Muutokset arvosanoissa huonompaan suuntaan
 - Vaikeudet siirtyä tunnilta toiselle
 - Toistuva halu poistua oppitunnilta
 - Vaikeudet kaverisuhteissa
 - Yksinäisyys tai vetäytyminen
 - Lisääntyneet psykosomaattiset oireet (vatsakipu, pääkipu)
 - Muutokset käyttäytymisessä ja mielialassa

Tilanteesta riippuen kohdennetut toimet voivat olla yksilökohtaisia tai yhteisöllisiä. Kohdennettujen toimien ottaminen käyttöön edellyttää sitä, että huoli oppilaan kouluun kiinnittymisestä ja hyvinvoinnista tai poissaoloista on herännyt.

Jos oppilaan epäsäännölliset (tai myös systemaattisesti tiettyinä päivinä tai oppitunteina syntyvät poissaolot) aiheuttavat huolta, on luokanopettaja/-ohjaaja yhteydessä oppilaan kotiin ja selvittää poissaolojen syitä. Tarvittaessa sovitaan oppimisen tuen järjestämisestä ja/tai oppilas ohjataan oppilashuollon piiriin. Tukitoimia voivat olla esimerkiksi koulun omat aikuisjohtoiset ryhmät tai erilaiset pedagogiset järjestelyt sekä tukitoimet.

Poissaolot kasvavat

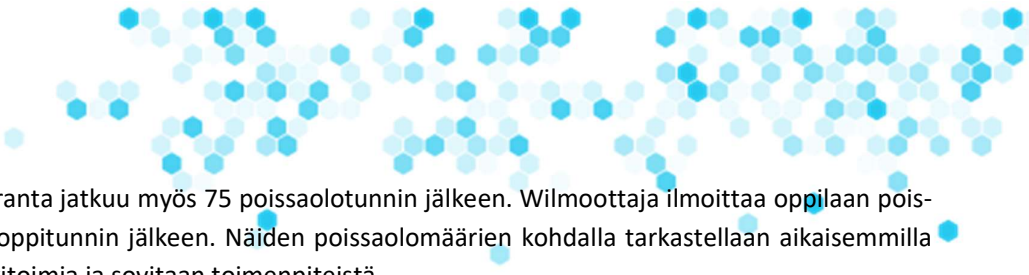
Tasolla poissaolot kasvavat (50 oppituntia) siirrytään *intensiivisiin toimiin*. Toimenpiteet ovat intensiivisiä yksilökohtaisia poissaoloihin puuttumisen keinoja, joita otetaan tarvittaessa käyttöön aikaisemmin käytettyjen kohdennettujen toimien rinnalle tai sijaan. Näitä tukitoimia käytetään yksittäisen oppilaan ongelmallisissa ja huolta herättävissä poissaoloissa, joihin kohdennetut toimet eivät ole tuoneet riittävästi apua.

50 poissaolotunnin täytyttyä luokanopettaja/-ohjaaja on yhteydessä kotiin oppilaan poissaoloista ja sopii jatkotoimenpiteistä ja poissaolojen seurannasta. Yläkoulussa oppilaan koulunkäynnin tilanteesta tiedotetaan myös opinto-ohjaajaa. Tällä tasolla toiminnassa voi mukana olla myös koulun ulkopuolisia tahoja tukemassa oppilaan koulussa käymisen haasteita.

Poissaolot jatkuvat

75 poissaolotunnin kohdalla siirrytään *vahvaan tukeen*, jossa toimintatavat ovat usein monialaisia ja voivat ulottua yksittäisen oppilaan lisäksi myös oppilaan perheeseen sekä kouluyhteisöön. Vahvaan tukeen kuuluvat myös erilaiset strukturoidut interventiot poissaoloihin puuttumiseksi.

Huolestuttavista oppilaan poissaoloista tiedotetaan myös rehtoria tai muuta koulun ennalta sovittua oppilashuollosta vastaavaa henkilöä. Luokanopettaja/-ohjaaja konsultoi ensisijaisesti kuraattoria/erityisopettajaa/opinto-ohjaajaa riippuen koulun oppilashuollollisesta henkilöstöresurssista ja koulun rakenteesta kartoittaakseen moniammatillisen tuen tarpeen tulevaa keskustelua varten. Konsultaation tavoitteena on saada kattava kuva oppilaan koulunkäynnin tilanteesta. Luokanopettaja/-ohjaaja järjestää yhteisen keskustelun huoltajan ja oppilaan kanssa, jossa sovitaan jatkotoimenpiteistä ja poissaolojen seurannasta.

Oppilaan poissaolojen seuranta jatkuu myös 75 poissaolotunnin jälkeen. Wilmoottaja ilmoittaa oppilaan poissaoloista 100, 150 ja 200 oppitunnin jälkeen. Näiden poissaolomäärien kohdalla tarkastellaan aikaisemmillä tasoilla käytössä olleita tukitoimia ja sovitaan toimenpiteistä.

Mikäli kodin ja koulun moniammatillisesta yhteistyöstä huolimatta oppilaan poissaolot jatkuvat tai koti laiminlyö toistuvasti tuen tarjoamista tai on haluton yhteistyöhön oppilaan läsnäolon tukemiseksi, on koulu velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen lastensuojelulain mukaisesti. Jos lastensuojeluilmoituksen tekeminen mietityttää, voi opettaja konsultoida koulun kuraattoria tai puhelimitse hyvinvointialueensa Perhesosiaalityön yksikköä.

5.7 Yhteistyö oppilaan ohjauksessa, koulutuksen siirtymävaiheissa ja jatko-opintojen suunnittelussa

Vuosiluokat muodostavat opetuksellisesti eheän ja kasvatuksellisesti johdonmukaisen jatkumon. Yhteistyö esiopetuksen kanssa luo hyvän pohjan koulupolulle ja yhteistyö eri nivelvaiheissa vahvistaa työn pitkäjänteisyyttä. Yhteistyötä tehdään myös seuraavan koulutusvaiheen 2. asteen oppilaitosten kanssa. Opetuksen järjestäjä huolehtii yhteistyöstä ja opetuksen yhtenäisyydestä. Perusopetuksen yhtenäisyyttä, siirtymävaiheita ja niihin liittyvää yhteistyötä on kuvattu yksityiskohtaisesti Lapin yliopiston harjoittelukoulun opetussuunnitelman luvussa kuusi.

6. YKSILÖKOHTAINEN OPISKELUHUOLTO

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu aina vapaaehtoisuuteen ja sen toteuttaminen edellyttää aina oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumusta. Tavoitteena on myös turvata yksilökohtainen varhainen tuki kaikille sitä tarvitseville. Yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon sisältyvät kouluterveydenhuollon palvelut sekä koulukuraattori- ja koulupsykologipalvelut. Siihen kuuluu myös monialainen asiantuntijaryhmä, joka koostaan tapauskohtaisesti oppilaan tueksi. Lapin hyvinvointialue vastaa opiskeluhoitoon psykologi- ja kuraattori-palvelujen sekä kouluterveydenhuoltopalvelujen järjestämisestä oppilaille. Opiskeluhoitohenkilöstö tiedottaa toiminnastaan Wilmalla sekä koulun Internet-sivuilla. Opiskeluhoitohenkilöstö osallistuu sovitusti myös vanhempainiltoihin.

Yksilökohtaisessa opiskeluhoitoon oppilaan ja huoltajan tukemiseksi voidaan käyttää erilaisia ryhmämuotoisia menetelmiä. Ryhmiä muodostetaan tarpeen mukaan ja ryhmiä muodostetaan tietyn aiheen ympärille tai niitä voidaan räätälöidä kunkin ryhmän tarpeiden mukaisesti. Ryhmät voivat keskittyä esimerkiksi tunnetaitoihin, sosiaalisiin taitoihin tai tarkkaavaisuuden kehittämiseen.

6.1 Yksilökohtaisen opiskeluhoitoon järjestäminen

6.1.1 Yksilökohtainen opiskeluhoito prosessina

Oppilaan terveydellinen, psyykinen tai sosiaalinen hyvinvointi on opiskelijan kannalta keskeinen asia. Jokainen koulun tai opiskeluhoitoon henkilökuntaan kuuluva on lain mukaan velvollinen ohjaamaan oppilasta hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoitoon palveluita. Koulunkäyntiin liittyvän huolen herätessä työntekijä ottaa asian puheeksi oppilaan kanssa. Jos huoli jatkuu puheeksi oton jälkeen, opettaja ottaa yhteyttä oppilaan luokanlehtoriin tai -ohjaajaan tai tilanteesta riippuen opiskeluhoitohenkilöstöön. Luokanlehtori / luokanohjaaja keskustele tilanteesta oppilaan kanssa ja ottaa tarvittaessa yhteyttä huoltajaan. Mikäli huolta aiheuttava asia liittyy oppilaan oppimiseen tai opetusjärjestelyihin, edetään asiassa perusopetuslain mukaisin toimin. Opiskeluhoitoon palveluita voidaan tarjota suoraan, mikäli huoli vaatii selkeästi jonkun tietyn toimialan asiantuntijan asiantuntemusta. Myös huoltaja voi itse olla yhteydessä suoraan opiskeluhoitoon toimijoihin. Koulun henkilöstö voi salassapitosäädösten puitteissa konsultoida toisiaan oikeanlaisen tuen suunnittelussa.

Opiskeluhoitoon määrittämä moniammatillinen asiantuntijaryhmä kootaan, jos oppilaan hyvinvointiin liittyvä huoli jatkuu keskusteluista huolimatta. Moniammatillinen ryhmä voidaan koota myös nopeutetusti, jos huoli on vakava. Oppilaan kuuleminen ryhmän kokoonpanosta on välttämätöntä ennen ryhmän perustamista. Ryhmää kokoava henkilö ehdottaa oppilaalle henkilöitä, joita tehtäviensä vuoksi olisi hyvä olla paikalla. Oppilaan huoltajan suostumus on myös välttämätön, mikäli oppilaan ikä- tai kehitystaso tai tilanteen luonne sitä edellyttää. Ryhmän kokoonpanoa voidaan myös muuttaa, mikäli se asian kannalta on perusteltua ja oppilas/huoltaja antaa tähän suostumuksensa. Palaverin aluksi ryhmän jäsenet esittelevät ja huoltajan suostumus heidän osallistumiseensa varmistetaan. Oppilaan/huoltajan suostumus kirjataan opiskeluhoitokertomukseen. Ryhmälle nimetään vastuhenkilö, joka vastaa sen koollekutsumisesta, toiminnasta ja kirjaamisesta ja kirjaimisien asianmukaisesta säilyttämisestä. Kokoontumisia jatketaan tarvittaessa.

6.1.2 Opiskeluhoultokertomukset ja opiskeluhoollon rekisterit

Opiskeluhoollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot kirjataan opiskeluhoultokertomukseen, potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin tai koulukuraattorin asiakaskertomukseen. Psykologin ja kouluterveydenhuollon asiakirjoihin sovelletaan potilaslakia ja kuraattorin asiakaskertomukseen sosiaalihuollon asiakaslakia. Monialaisen ryhmän jäsenet saavat tehdä omia muistiinpanokirjauksiaan salassapitomääräysten sitä estämättä mutta kirjaukset ovat salassa pidettäviä. Harjoittelukoululla on yhtenäinen lomakepohja opiskeluhoultokertomuksille. Opiskeluhoultokertomus pitää sisällään seuraavat tiedot:

1. oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot, asian aihe ja vireille panija
2. oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet
3. tiedot asian käsittelyssä opiskeluhoultoryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehty päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot;
4. toteutetut toimenpiteet
5. kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa.
6. Palaverin päätteeksi opiskeluhoultokertomukseen kirjatut asiat luetaan läpi yhdessä ja kertomukseen otetaan kaikkien läsnäolijoiden allekirjoitukset.

Opiskeluhoultokertomukseen kirjataan myös, jos asiasta annetaan tietoja sivullisille (mitä tietoja annettu, kelle ja millä perusteella).

Opiskeluhoultokertomukset sekä muut opiskeluhoollolliset asiakirjat säilytetään lain vaatimalla tavalla koulun opiskeluhoultorekisterissä. Opiskeluhoollon rekisteriä ylläpitää koulutuksen järjestäjä, joka nimeää rekisterille vastuuhenkilön. Koulukuraattorin, koulupsykologin ja kouluterveydenhuollon asiakasrekisterin ylläpitäjänä toimii Lapin hyvinvointialue. Vastuuhenkilö huolehtii kyseiseen toimintaan liittyvien tietojen asianmukaisesta rekisterinpidosta sekä päättää vastaamansa rekisteriin sisältyvien tietojen luovuttamisesta niille, joilla on tiedon saantiin lain mukaan oikeus.

6.1.3 Salassapito

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetään opiskelurekisteriin sisältyvien tietojen salassapidosta sekä oikeudesta eräissä tapauksissa poiketa salassapitovelvollisuudesta. Opiskeluhoultorekisteriin talletetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä lasta tai muuta henkilöä, ovat salassa pidettäviä. Salassa pidettäviä tietoja ei saa luovuttaa sivullisille, ellei siihen ole asianomaisen henkilön tai hänen laillisen edustajansa kirjallista, yksilöityä suostumusta tai tiedon luovuttamiseen oikeuttavaa lain säännöstä. Salassapidolla tarkoitetaan sekä asiakirjasalaisuutta että vaitiolovelvollisuutta ja hyväksikäyttökieltoa. Niillä ammattilaisilla, jotka osallistuvat yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen, on kuitenkin salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sellaiset salassa pidettävätkin tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Perusopetuslain mukaisesti on luovutettava opetuksen järjestäjälle sellaiset salassa pidettävätkin tiedot, jotka ovat välttämättömiä oppilaan opetuksen järjestämiseksi. Yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään kuitenkin aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan tai tarvittaessa hänen huoltajansa suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle tai lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

Salassapitoon liittyviä lakeja ja niiden vaikutuksia oppilashuollon salassa pidettäviin asioihin on tarkennettu opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, Opetushallituksen ja Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen yhteistyönä laaditussa soveltamisohjeessa, joka on tehty oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädännön toteuttamisen tueksi.

6.2 Koulukuraatori- ja koulupsykologipalvelut

Lapin yliopiston harjoittelukoulun koulupsykologi- ja koulukuraattoripalvelut järjestää Lapin hyvinvointialue. Psykologi- ja kuraattoripalveluilla tarkoitetaan heidän antamaa koulunkäynnin tukea ja ohjausta, jolla edistetään kouluyhteisön hyvinvointia ja yhteistyötä perheiden ja muiden läheisten kanssa sekä tuetaan oppilaiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. Koulupsykologi ja -kuraattori työskentelevät kouluilla ja toimivat luottamuksellisesti yhdessä oppilaan, huoltajien ja koulun henkilöstön kanssa sekä huoltajien luvalla myös muiden lasten ja nuorten palveluja tarjoavien tahojen kanssa. Koulun henkilökunnan ja huoltajien on mahdollista konsultoida koulupsykologia ja -kuraattoria oppilasasioissa. Psykologi ja kuraattori voivat työskennellä työparina oppilaan ja perheen tukemisessa. Yksilökohtaisen työn lisäksi he työskentelevät ryhmien, luokkien ja kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi. Psykologi ja kuraattori toteuttavat yhteisöllistä opiskeluhoitotyötä yhteistyössä muiden koulun toimijoiden kanssa.

Oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti koulupsykologin tai -kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä koulun työpäivänä sen jälkeen, kun hän on tätä pyytänyt. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä. Asian kiireellisyyden arvioi psykologi tai kuraattori. Mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun on järjestettävä myös huoltajan tai muun henkilön yhteydenoton perusteella, jollei kyseessä ole yhteydenottajan neuvonta ja ohjaus tai jos keskustelun järjestäminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta. Arvion keskustelun tarpeellisuudesta tekee se psykologi tai kuraattori, johon on otettu yhteyttä, yhdessä oppilaan kanssa. Psykologin tai kuraattorin arvion perusteella oppilaalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus asiassa. Tarvittaessa oppilas ja perhe ohjataan saamaan muita palveluja ja tukitoimia. Jos koulun työntekijä arvioi, että oppilas tarvitsee psykologi- tai kuraattoripalveluja, on yhteydenotto psykologiin tai kuraattoriin tehtävä yhdessä oppilaan tai hänen huoltajansa kanssa. Tällöin on suositeltavaa järjestää yhteinen palaveri (monialainen asiantuntijaryhmä), jossa keskustellaan tuen tarpeesta ja sen järjestämisestä.

Kun huoltajat ja opetushenkilöstö pohtivat koulupsykologin tekemän *oppimisvaikeustutkimuksen tarvetta* oppilaalle, on aina syytä ensin konsultoida koulun koulupsykologia tai -kuraattoria. Kuraattori arvioi oppilaan elämäntilanteen ja keskittymiskyvyn vaikutusta oppimiseen ja tarvittaessa konsultoi koulupsykologia. Koulu-

psykologi voi tehdä keskittymiskyvyn kartoituksia. Kuraattori ja psykologi ovat mukana tukitoimien suunnittelussa. Tehostetun tuen muotoja tulee olla monipuolisesti käytössä. Mikäli tutkimustarve on edelleen olemassa, asia arvioidaan monialaisessa työryhmässä yhdessä huoltajan ja oppilaan kanssa.

Yksilökohtaisessa oppilashuollossa oppilaan ja huoltajan tukemiseksi käytetään *erilaisia ryhmämuotoisia menetelmiä*. Ryhmiä muodostetaan tietyn aiheen ympärille tai niitä voidaan räätälöidä kunkin ryhmän tarpeiden mukaisesti. Ryhmät voivat keskittyä esimerkiksi tunnetaitoihin, sosiaalisiin taitoihin tai tarkkaavaisuuden kehittämiseen esim. Maltti-ryhmät. Ryhmiä muodostetaan tarpeen mukaan ja pyyntö voi tulla opettajalta, huoltajalta tai oppilaalta itseltään. Yleensä ryhmiin kuuluu 4-8 oppilasta, ja ryhmään osallistumisesta on sovittu huoltajan kanssa. Ryhmälle määritellään tavoite, jonka mukaisesti työskentely etenee. Huoltajien toivotaan tukevan lapsiaan ryhmiin osallistumisessa esimerkiksi kannustamalla ryhmiin liittyvien kotitehtävien tekemisessä sekä osallistumalla huoltajille järjestettäviin tilaisuuksiin. Huoltajille voidaan myös tarjota vanhempien vertaisryhmiä. Osa koulukuraattoreista ja -psykologeista on koulutettu erilaisten ryhmämuotoisten menetelmien käyttöön (mm. Friends ja ART). He voivat ohjata ryhmiä yhteistyössä esimerkiksi kouluterveydenhoitajan, opinto-ohjaajan, erityisopettajan, luokanopettajan tai koulunkäynninohjaajan kanssa.

6.2.1 Koulukuraattoripalvelut

Kuraattori on sosiaalialan asiantuntija ja hänen tehtävänä on tukea lasten ja nuorten opiskelua, hyvinvointia sekä kehitystä ja toimintakykyä. Tukea voidaan antaa yksittäiselle oppilaalle, oppilasryhmälle tai koko yhteisölle. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ovat itse oppilaat avainasemassa, ja heidän kuulemisensa on hyvin merkityksellistä palveluita ja tukitoimia suunniteltaessa. Kuraattori antaa oppilaalle ja hänen lähiyhteisölleen tukea, ohjausta, konsultaatiota ja asiantuntija-apua. Yhteistyötä tehdään tiiviisti perheiden, koulun henkilökunnan sekä muun lapsen hyvinvointia tukevan palveluverkoston kanssa.

Kuraattoripalveluiden avulla pyritään:

- ehkäisemään ja poistamaan oppilaan kehitykseen liittyviä sosiaalisia vaikeuksia
- edistämään arjen sujumista, oppimista, toimintakykyä sekä jaksamista
- edistämään oppilaiden psykososiaalista hyvinvointia yksilö- ja yhteisötasolla
- edistämään oppilaiden sekä huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä
- edistämään koulun hyvinvointia

6.2.2 Koulupsykologipalvelut

Koulupsykologi on terveydenhuollon ammattihenkilö, joka tukee oppilaan psyykkistä hyvinvointia ja koulunkäyntiä tarjoamalla tukikeskusteluja sekä antamalla neuvontaa, ohjausta ja konsultaatiota kasvatukseen, kehitykseen ja mielenterveyteen liittyvissä asioissa. Lisäksi koulupsykologi tekee oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyviä tutkimuksia ja selvityksiä sekä tunne- elämään liittyvien asioiden kartoituksia. Koulupsykologi arvioi tarvittaessa myös oppilaan hoidon sekä kuntoutuksen tarvetta.

Psykologiin voi ottaa yhteyttä esimerkiksi seuraavissa tilanteissa:

- lapsen koulunkäynnin aloittaminen tai koulunkäyntivalmiudet mietittyttävät
- lapsen kasvuun, kasvatukseen ja kehitykseen tarvitaan neuvoja ja tukea
- lapsella on ikätasoonsa suhteutettuna vaikea oppia tiettyjä asioita.

-
- lapsella tai nuorella on vaikeuksia keskittyä tai motivoitua koulutyöhön
 - lapsen tai nuoren tunne-elämän asiat huolestuttavat (esimerkiksi ahdistuneisuus, mieliala, aggressiivisuus, kaveritaidot).
 - lapsi tai nuori tarvitsee koulunkäyntiinsä erityisjärjestelyjä

Työskentelyn kesto voi vaihdella yksittäisestä tapaamisesta pitempiaikaiseen tukikontaktiin. Psykologisten tutkimusten ja tukitoimien tarpeesta neuvotellaan aina ensin vanhempien kanssa. Samoin koulunkäyntiin liittyvät päätökset tehdään yhteistyössä vanhempien kanssa. Psykologinen tutkimus ei itsessään johda tai sido mihinkään toimenpiteisiin, vaan sen avulla vanhemmat ja opettaja saavat tärkeää tietoa lapsesta koulunkäynnin tueksi.

6.3 Kouluterveydenhuoltopalvelut

Kouluterveydenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri. Määräaikaiset, koko ikäluokkaa koskevat terveystarkastukset ja seulontatutkimukset muodostavat kouluterveydenhuollon toiminnan rungon ja mahdollistavat jokaisen oppilaan ja hänen perheensä tapaamisen kouluterveydenhoitajan kanssa. Terveystarkastuksen tekemä terveystarkastus tehdään perusopetuksen aikana vuosittain. Terveystarkastuksissa arvioidaan monipuolisesti oppilaan fyysistä ja psyykkistä terveydentilaa ja niillä pyritään löytämään mahdolliset sairaudet tai hyvinvointia uhkaavat tekijät. Useimmiten terveystarkastuksissa havaitaan ne riskiryhmät, joihin kohdennetaan tiiviimpi seuranta tarvittaessa. Laajoissa terveystarkastuksissa on mukana koululääkäri. Koululääkäri osallistuu mahdollisuuksien mukaan monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelyyn ja konsultoi oppilashuollon työntekejiä. Koululääkäri kirjoittaa tarvittaessa lähetteen erikoissairaanhoidon sekä lääkinnälliseen kuntoutukseen.

Terveystarkastuksen työaika kouluilla järjestetään siten, että oppilas voi tarvittaessa päästä terveydenhoitajan vastaanotolle myös ilman ajanvarausta. Oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus saada koulupäivinä yhteys terveydenhoitajaan. Koulussa sattuneet tapaturmat tai äkilliset sairastumiset hoidetaan kouluterveydenhuollossa, mutta muut sairastumiset, loukkaantumiset ja pitkäaikaissairaudet kuuluvat terveyskeskuksessa hoidettaviksi. Mikäli koulussa opiskelee oppilas, jolla on hoidollisia toimenpiteitä vaativa perussairaus, laaditaan oppilaalle Rovaniemen kaupungin koulupalvelukeskuksen yleiseen lääkehoitosuunnitelmaan perustuva yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma.

Oppilaiden hammashuollosta huolehtii Rovaniemen kaupunki.

6.3.1. Koulun yhteistyö kouluterveyden laajoissa terveystarkastuksissa

Laaja terveystarkastus tehdään 1., 5. ja 8. luokalla. Tarkastuksen tekevät terveydenhoitaja ja koululääkäri ja siihen kutsutaan oppilaan kanssa myös hänen huoltajansa. Huoltajan kirjallisella suostumuksella laajaan terveystarkastukseen sisällytetään opettajan arvio oppilaan selviämisestä ja hyvinvoinnista koulussa. Arviossa ovat terveydenhoidon tai tuen tarpeen arvioimiseksi sekä niiden järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot. Tieto siirtyy Opetushallituksen ja THL:n yhteistyönä tehdyllä lomakkeella. Terveystarkastuksen jälkeen opettaja saa tarvittaessa huoltajan tai oppilaan suostumuksella palautteen terveystarkastuksessa esiin nousseista asioista. Fyysisen kunnon arviointi tehdään oppilaille 5. ja 8. luokilla liikuntatuntien aikana ja tulokset

hyödynnetään laajassa terveystarkastuksessa. Arvioinnissa käytetään Opetushallituksen ja terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa yhteistyössä kehitettyä valtakunnallista MOVE! fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmää.

Laajoista terveystarkastuksista saadaan tietoa koko koulun hyvinvoinnista, mahdollisten lisätoimien tarpeesta sekä tietoa koulun opiskeluhuollon ehkäisevää hyvinvointityötä tukemaan. Yhteenvedot eivät saa sisältää henkilötietoja.

6.3.2 Oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa

Oppilaan koulupäivän aikana tarvitsemasta yksilöllisestä ravitsemuksesta, hoidosta, tuesta ja seurannasta sovitaan yhdessä oppilaan, perheen sekä terveys- ja opetustoimen edustajien kanssa. Pitkäaikaissairaiden lasten ja nuorten kohdalla on tarkoituksenmukaista kokoontua ajoittain arvioimaan tuen ja hoidon sujuvuutta eri tahojen näkökulmasta. Kouluterveydenhuollolla on kokonaisvastuu oppilaan terveydenhuollosta, jolloin kouluterveydenhuollon tulee olla aina tietoinen oppilaan yhteyksistä erikoissairaanhoidon, saamastaan hoidosta sekä tehdyistä tutkimuksista.

Oppilaan sairastuessa äkillisesti koulussa opettaja tai kouluterveydenhoitaja arvioi oppilaan tilanteen ja ottaa yhteyttä huoltajaan ja avustaa tutkimuksen tai hoidon järjestämisessä. Koulussa sairastuneen oppilaan kotimatkan hoitaa huoltaja, jolle sairastumisesta on ilmoitettu. Tapaturman sattuessa opettaja huolehtii ensiavun antamisesta ja tarvittaessa toimittaa oppilaan terveydenhoitajan tai lääkärin vastaanotolle. Vastuu oppilaan sairauden hoidosta on aina oppilaan huoltajilla.

Erytisruokavaliot on tarkoitettu henkilöille, joilla on todettu sellainen ruoka-aineallergia tai yliherkkyys, joista aiheutuu vakavia allergiaoireita. Erytisruokavalioon oikeuttavan luvan saamiseksi huoltaja. Huoltaja ilmoittaa erikoisruokavaliot kirjallisesti kouluravintola Lumikelloon. Allergiaa koskeva lääkärintodistus toimitetaan keittiölle. Muualla tapahtuvia ruokailuja (esim. retkiä) varten huoltajan on aina tiedotettava mukaan lähtevää opettajaa oppilaan merkittävistä allergioista. Eettisistä ja etnisistä syistä myönnettyt erityisruokavaliot tulee sopia suoraan ruokapalveluvastaavan kanssa.

6.4 Palvelut oppilaan hyvinvoinnin tukena

Kouluruokailu

Koulun ruokailupalveluista vastaa Compass Group Finland Oy (Amica) Ravintola Lumikello. Kaikki erikoisruokavaliot on ilmoitettava kirjallisesti keittiölle (paitsi vähälaktoosinen). Allergiaa koskeva lääkärintodistus toimitetaan keittiölle luokanlehtorin välityksellä. Koulun ruokalista on nähtävillä koulun nettisivuilla. Koululle on järjestetty valvottu välipala ravintola Lumikellon tiloissa klo 13.55 – 14.10 välitunnilla.

Koulumatkat

Koulukuljetusten osalta noudatetaan perusopetuslain määräyksiä ja Liikenne- ja viestintäministeriön päätöksiä sekä Rovaniemen kaupungin esi- ja perusopetuksen koulukuljetusperiaatteita. Perusopetuslain 32 § mukaan oppilas on oikeutettu ilmaiseen koulukuljetukseen, jos hänen koulumatkansa on yli 5 km. 1.-2. luokkalaiset ovat

oikeutettuja ilmaiseen koulumatkaan, mikäli koulumatka on yli 3 km. Terveydellisistä syistä tai muissa kuljetusta vaativissa poikkeustilanteissa kuljetukset / koulumatkakorvaukset anotaan kirjallisesti ja niistä tehdään viranhaltijapäätös. Mikäli oppilas tarvitsee koulukuljetusta tietyksi ajaksi terveydellisistä syistä, anomukseen liitetään lääkärintodistus. Kuljetukset / koulumatkakorvaukset hoitaa koulusihteeri. Jos huoltajat hakevat siirtoa koulumme oppilaaksi ottoalueen ulkopuolelta, he vastaavat itse koulumatkakustannuksista.

Mikäli koululla on kuljetusoppilaita, koulun tulee järjestää kuljetusta odottavalle oppilaalle mahdollisuus ohjattuun toimintaan. Odotustunneille voidaan sijoittaa koulun omia kerhoja ja/tai kolmannen sektorin järjestämää ohjattua toimintaa. Kuljetusta odottavien oppilaiden valvonnan järjestäminen on koulun vastuulla. Koululla tulee olla esillä ajantasainen luettelo valvontaa suorittavista henkilökunnan jäsenistä.

Läksyparkki

Läksyparkkissa voi sovittuna aikana koulupäivän jälkeen käydä koulunkäynnin ohjaajien ohjauksessa käydä tekemässä kotitehtäviä. Opettaja huolehtii selkeästä kirjallisesta tehtävänannosta.

Iltapäivätoiminta

Rovaniemen kaupunki on tehnyt sopimuksen iltapäivätoiminnan järjestämisestä Harjoittelukoulun 1. ja 2. luokan oppilaille Rovalan nuoret ry:n kanssa. Huoltajat maksavat Rovalan nuoret ry:lle lapsensa osallistumisesta iltapäivätoimintaan. Maksuun sisältyy organisoitu toiminta, välipala ja vakuutus. Ryhmän toiminnan organisoii ja siitä vastaa Rovalan nuoret ry. Koulu on varannut iltapäiväkerhon toimintaan tiloja koululta.

Kerhotoiminta

Lapin yliopiston harjoittelukoululla ollaan mukana mahdollisuuksien mukaan Rovaniemen kaupungin nuorisopalveluiden järjestämässä opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämässä Suomen harrastusmalli toiminnassa. Lukuvuoden aikana voidaan järjestää eri teemalla olevia kerhoja.

6.5 Yhteistyö perusopetuslain mukaisen toiminnan kanssa

Yhteistyö tehostetussa ja erityisessä tuessa

Opiskeluhoolto sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuki muodostavat kokonaisuuden, jolla pyritään tukemaan oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen vahvistuessa voidaan myös opiskeluhoollon osuutta ja tukea oppilaan hyvinvoinnin edistäjänä vahvistaa. Opiskeluhoollollinen tuki on kuitenkin vapaaehtoista ja suostumuksenvaraista, toisin kuin oppimisen ja koulunkäynnin tuki. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen lomakkeisiin ei arvioida tai kirjata oppilaan saamaa opiskeluhoollollista tukea. Lomakkeisiin kirjataan opiskeluhoollollisen tuen osalta, että oppilas on ohjattu hakeutumaan opiskeluhoollon palvelujen piiriin. Opiskeluhoollolliset asiat kirjataan oppilaskohtaiseen opiskeluhooltokertomukseen, jota säilytetään koulun lukutussa arkistossa, ja pedagogiset asiat Wilman pedagogisiin asiakirjoihin.

Tehostetun ja erityisen tuen aloittaminen, jatkaminen ja tarvittaessa palaaminen edelliselle tuen vaiheelle käsitellään yhteistyössä oppilaan, huoltajien ja opiskeluhoollon työntekijöiden kanssa. Tähän käsittelyyn ei tarvita oppilaan ja huoltajan suostumusta, sillä tukeen liittyvä moniammatillinen opiskeluhoollon työntekijöiden konsultaatio on pedagogista tukea. Oppilas tai huoltaja ei voi kieltäytyä perusopetuslaissa säädetyn tuen vastaanottamisesta. Yhteistyössä arvioidaan annetun tuen riittävyyttä ja tuen tarpeita. Yhteistyö opiskeluhoollon

kanssa voidaan toteuttaa konsultaationa. Kuitenkin, kun ensimmäistä kertaa harkitaan erityisen tuen aloittamista, tulee oppilashuollon henkilöstöä mahdollisuuksien mukaan kutsua tuen palaveriin. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan pedagogiseen arvioon/ selvitykseen Wilmaan. Pedagogista selvitystä tehtäessä yhteistyössä arvioidaan, tarvitaanko pedagogisten tukitoimien lisäksi opiskeluhuollollista tukea tai selvitystä kuten lääketieteellisiä tai psykologisia tutkimuksia, sosiaalista selvitystä tai ulkopuolisten tukitoimien piiriin ohjaamista. Pedagogisen selvityksen laadintaan ei tarvita oppilaan tai huoltajan suostumusta. Oppimäärien yksilöllistämisissä konsultoidaan tarvittaessa koulupsykologia. Ulkopuoliset lausunnon antajat ottavat harvoin kantaa yksittäisten oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämisiin, koska ne voidaan päättää pedagogisen selvityksen perusteella.

Tuen kolmiportaiseen järjestämiseen liittyvä yhteistyö ja käytänteet opiskeluhuollossa kuvataan tarkemmin opetussuunnitelmassa luvussa Yhteistyö opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa tuen asioissa. Yhteistyön toteuttamisessa noudatetaan Opetushallituksen laatimaa oppimisen ja koulunkäynnin tuen sekä opiskeluhuollon ohjeistusta. Kolmiportaisen tuen käytännöistä tiedotetaan henkilökuntaa ja huoltajia lukuvuosisuunnitelmassa sekä opiskelijoita harjoittelujen yhteydessä. Tietoa löytyy myös koulun Internet-sivuilta. Henkilökunnalle kerrotaan erityisopetuksen työskentelymuodoista, jotta tiedetään, miten erityisopetukseen valmistaudutaan ja miten yhteistyötä voidaan suunnitella tavoitteellisesti ja johdonmukaisesti.

Yhteistyö joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä

Joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen järjestämiseen liittyvä yhteistyö toteutetaan Rovaniemen kaupungin kanssa, kaupungin määrittelemillä toimintaperiaatteilla. Joustavaan perusopetukseen osallistuvalla oppilaalla ja sairaalaopetukseen otetulla oppilaalla on oikeus oppilashuollolliseen tukeen. Yhteistyötä kuvataan opetussuunnitelman luvuissa Joustava perusopetus ja Opetus erityisissä tilanteissa.

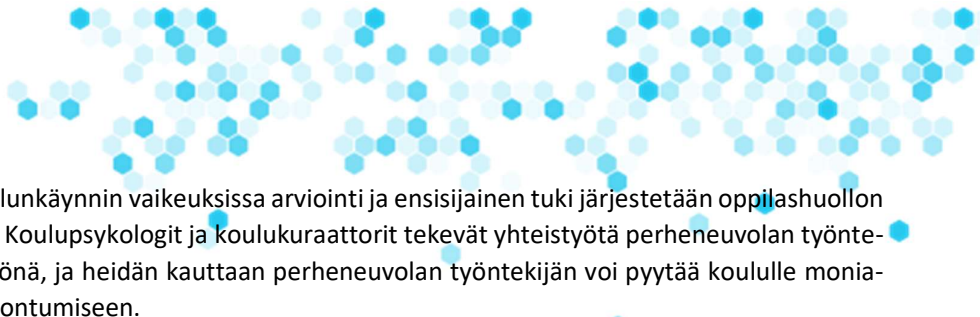
Oppilashuollon tuki kurinpitorangeistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Väkivaltaisen ja uhkaavan käytöksen vuoksi oppilaalta voidaan rehtorin päätöksellä evätä osallistuminen opetukseen enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi. Tällöin on välittömästi otettava yhteys huoltajaan sekä tarvittaessa koulu opiskeluhuoltohenkilöstöön tai lastensuojeluun. Rehtori voi antaa kirjallisen varoituksen. Vakavan rikkomuksen tai jälki-istunnosta ja kirjallisesta varoituksesta huolimatta jatkuvan epäasiallisen käytöksen vuoksi oppilas voidaan erottaa koulusta enintään kolmeksi kuukaudeksi. Kirjallinen varoitus ja erottaminen ovat kurinpitorangeistuksia, joista on annettava kirjallinen päätös muutoksenhakuohjeineen. Määräaikaisesta erottamisesta päättää johtokunta. Oppilaalle on järjestettävä tarvittava opiskeluhuolto koulun opiskeluhuoltohenkilöstön tai muun yhteistyötahon tarjoamana tukena oppilaalle. Erottamistapauksessa opiskeluhuolto järjestetään yhteistyössä lastensuojelun kanssa.

6.6 Yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa

Yksilökohtaisen oppilashuollon toteutuksessa on ensisijaista perheen kanssa tehtävä yhteistyö sekä oppilaan osallisuus oman asiansa käsittelyssä oman ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti. Yhteistyötä tehdään tarvittaessa myös koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa huoltajan ja oppilaan suostumuksella.

Perheneuvola tarjoaa tukea perheille lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen, vanhemmuuteen ja kasvatukseen sekä perheen vuorovaikutussuhteisiin liittyvissä asioissa. Perheneuvolassa on käytettävissä psykologin, sosiaalityöntekijän ja lastenpsykiatrin palvelut. Huoltajat ja oppilas itse voivat ottaa yhteyttä keskusteluajan

varaamiseksi. Oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksissa arviointi ja ensisijainen tuki järjestetään oppilashuollon ja pedagogisten toimien avulla. Koulupsykologit ja koulukuraattorit tekevät yhteistyötä perheneuvolan työntekijöiden kanssa myös työparityönä, ja heidän kauttaan perheneuvolan työntekijän voi pyytää koululle monialaisen asiantuntijaryhmän kokoontumiseen.

Nuppi eli nuorten mielenterveyspalvelut toimii yhdessä nuorten terveyspalveluiden kanssa. Nupin tehtävänä on 15–21-vuotiaiden nuorten ennaltaehkäisevä mielenterveyden ja päihteidenkäytön arviointi ja hoito. Ajan voi varata nuori itse, vanhemmat, kouluterveydenhoitajat ja lääkärin. Alle 18-vuotiaiden kanssa työskentely on aina perhe- ja verkostokeskeistä. Nupissa työskentelevät kaksi hoitajaa ja psykologi.

Rovaniemen kaupungin terveyspalveluiden *keskittymistiimi* tarjoaa tukea peruskouluikäisille lapsille ja nuorille, joilla on keskittymisen ja tarkkaavuuden vaikeuksia. Tiimissä työskentelevät toimintaterapeutti ja psykiatrinen sairaanhoitaja, jotka molemmat ovat neuropsykiatrisia valmentajia. Tiimin käytössä on myös konsultoivasti psykologin ja lääkärin palvelut. Keskittymistiimi osallistuu tarpeen mukaan keskittymisvaikeuksien kartoittamiseen, diagnosointiin sekä tukitoimien suunnitteluun kotona ja koulussa. Tiimin asiakkuuteen voi ohjautua koulupsykologin, -kuraattorin tai -terveydenhoitajan kautta.

Koulunuorisotyötä ohjaa Rovaniemen nuorisopalvelujen laatima koulunuorisotyön toimintamalli, jonka tavoitteena on laajentaa koulu- ja nuorisopalveluiden yhteistyö koskemaan alueellisesti koko Rovaniemeä. Paikallinen toimintamalli tiivistää ja selkiyttää jo nykyistä yhteistyötä antaen välineitä ennaltaehkäisevään toimintaan. Mallin pohjalta kukin koulu ja alueen nuoriso-ohjaaja (kumminuoriso-ohjaaja) tekevät yhteisen koulunuorisotyön tarvekartoituksen ja vuosikellon toimintamallin menetelmätarjottimen pohjalta. Tämä vahvistaa nuorten ympärillä olevaa kasvattajien verkostoa, jolloin se mahdollistaa erilaisen osaamisen ja tiedon vaihdon kaikkia osapuolia hyödyttävällä tavalla. Yläkoulu ikäisille oppilaille on tarjolla myös *Joustavaa perusopetusta*. Joustavassa perusopetuksessa opettajan työparina toimii nuorisopalveluiden työntekijä.

Etsivä nuorisotyö perustuu nuorisolakiin, jonka mukaan opetuksen järjestäjän on luovutettava tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Etsivää nuorisotyötä koordinoi Rovaniemen kaupungissa Nuorisopalvelut. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori (15–29-vuotias) ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat perusopetuksessa opinto-ohjaajat ja koulukuraattorit. Toiminta on nuorelle vapaaehtoista.

Jalkautuva nuorisotyö on yksi Rovaniemen nuorisopalveluiden toimintamuodoista ja sitä tehdään tiiviissä yhteistyössä eri yhteistyökumppaneiden kanssa, kuten poliisi, sosiaalityö, vartijat, seurakunta, järjestöt yms. Jalkautuvaa nuorisotyöllä halutaan ennaltaehkäistä rikoksia, tuoda turvallisia aikuisia nuorten pariin kaduille, puuttua matalalla kynnyksellä akuuttia puuttumista vaativiin tilanteisiin sekä ohjata nuoria esim. Rikosuhripäivystyksen palveluihin. Alueelliset nuoriso-ohjaajat tekevät jalkautuvaa nuorisotyötä omilla alueillaan tarkkailevalla, tavoittavalla, ennaltaehkäisevällä ja puuttuvalla työotteella.

Perhesosiaalityön tavoitteena on yhdessä perheen kanssa lieventää elämäntilanteen vaikeuksia, vahvistaa perheen omia toimintaedellytyksiä ja osallisuutta. Yhteistyötä tehdään perheen läheisten ja perhettä tukevien muiden tahojen kanssa. Toiminta-ajatuksena on lapsen ja hänen perheen arjen ja hyvinvoinnin tukeminen sekä vanhemmuuden vahvistaminen. Perhesosiaalityön palveluihin kuuluvat lastenvalvojen palvelut, ennaltaehkäisevä lapsiperheiden sosiaalityö ja ennaltaehkäisevä perhetyö. Lastenvalvojan palveluita ovat isyyden selvittäminen, lasten huoltoon-, asumiseen-, tapaamiseen ja elatukseen liittyvät sopimusneuvottelut ja sopimusten vahvistaminen sekä ryhmämuotoiset eropalvelut. Lastenvalvojen kautta haetaan maksusitoumus tuettuun tai

valvottuun tapaamiseen tilanteessa, jossa vanhempien erotessa lapsen oikeus tavat vanhempansa muutoin vaarantuu. Ennaltaehkäisevä lapsiperheiden sosiaalityössä arvioidaan lapsiperheen sosiaalihuoltolain mukaista palvelutarvetta ja tehdään arvioinnin mukainen palvelusuunnitelma yhteistyössä lapsen huoltajan sekä mahdollisen muun perhettä tukevan verkoston kanssa. Palveluihin kuuluvat muun muassa tukihenkilö- ja tukiperhepalvelut. Ennaltaehkäisevä perhetyö on lapsiperheiden kotipalvelua ja ohjaavaa perhetyötä. Se on osa perhesosiaalityötä. Ennaltaehkäisevän perhetyön tarkoituksena on auttaa, tukea ja ohjata lapsiperheitä arjen sujuvuudessa, vanhemmuudessa, lasten huolenpidossa sekä luoda mahdollisuus vertaistuelle. Perheitä tuetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa vahvistamalla sen omia voimavaroja. Lapsiperheiden kotipalvelu on tarkoitettu lapsiperheille, jotka kokevat voimavaransa riittämättömiksi ja tarvitsevat lyhytaikaista tukea arjessa selviytymiseen. Palvelu on sosiaalihuoltolain mukaista maksullista palvelua, joka määräytyy perheen tulojen ja koon mukaan.

Ohjaava perhetyö on perheille maksutonta. Sitä toteutetaan 1. kotiin tehtävänä perhetyönä, joka on lastenkasvatuksen (rajat, yhteiset pelisäännöt) ja vuorovaikutuksen tukemista sekä 2. ryhmämuotoisena perhetyönä, joka tarjoaa perheille suljetun vertaisryhmän ja ohjausta arjen hallintaan, tukea vanhemmuuteen sekä korostaa lapsen asemaa perheessä. Oppilashuollon työntekijän tehtävä on tarvittaessa tiedottaa perhesosiaalityön palveluista ja ohjata niiden piiriin. Mikäli lapsi tai nuori hyötyy tukihenkilöstä tai -perheestä, tai perhesosiaalityön palveluista, voi oppilashuollon työntekijä tehdä huoltajien kanssa yhteistyössä pyynnön palvelutarpeen arvioimiseksi perhesosiaalityöntekijälle. Tarvittaessa oppilashuollon työntekijä tekee yhteistyötä perheen ja perhesosiaalityöntekijöiden kanssa myös palveluiden aikana.

Erikoissairaanhoidossa noudatetaan hoidon porrastuksen periaatetta ts. peruspalveluiden tarjoama apu, tutkimus ja hoito ovat ensisijaisia. Erikoissairaanhoidon palveluihin tarvittavan lähetteen tekee lääkäri. Lisäksi lastenneurologiselle poliklinikalle ohjattaessa tulee psykologin perustutkimukset olla tehtynä. Lasten- ja nuorisopsykiatrian poliklinikoilla ja osastoilla tutkitaan ja hoidetaan lasten ja nuorten psyykkisiä oireita ja häiriöitä lääketieteellisin, psykologisin, sosiaalisin sekä hoitotyön keinoin. Lapsipotilaan vanhemmat ja koko perhe ovat yleensä mukana tutkimuksessa ja hoidossa. Perheiden lisäksi kaikkien lasten tutkimukseen ja hoitoon kuuluu tarpeellinen yhteistyö lapsen verkostojen kanssa. Erikoissairaanhoidon yksiköt toimivat kiinteässä yhteydessä Rovaniemen kaupungin sairaalakoulun kanssa.

Ennaltaehkäisevä *lastensuojelutyö* toteutuu ensisijaisesti eri yhteistyö-, ohjaus- ja tukimuotojen kautta. Säännölliset lasta koskevat ja vanhempien kasvatustyötä tukevat keskustelut ovat aktiivisessa käytössä. Intensiivinen oppilaskohtainen koulun ja kodin kasvatuskumppanuus on itsessään ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Hyvin toimiva kasvatuskumppanuus tukee mahdollisten lastensuojelun tukitoimien käyttöönottoa. Tarvittaessa lastensuojelun tarjoamia tukimuotoja voi jäsentää yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa keskustellen. Tällainen palvelumahdollisuuksien kartoittaminen ei vielä johda lastensuojelun asiakkuuteen. Jos koulun toteuttama ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö, yhteistyö kodin kanssa ja yksilökohtainen opiskeluhoitotyö eivät ole tuottaneet riittävää tukea ja koulussa on edelleen huolta oppilaan kasvun, kehityksen ja/tai terveyden vaarantumisesta, on tehtävä pyyntö lastensuojelutarpeen selvittämiseksi yhdessä perheen kanssa. Ensisijainen pyrkimys on neuvotella perheen kanssa asiasta siten, että koulun työntekijä voi tehdä pyynnön lastensuojelutarpeen arvioimiseksi yhdessä perheen kanssa. Mikäli tämä vaihtoehto ei perheen kanssa neuvoteltaessa osoitaudu mahdolliseksi, niin työntekijä tekee lastensuojeluilmoituksen. Ennen ilmoituksen tekoa ilmoituksen tekijän tulee kertoa huoltajalle, että ilmoitus tullaan tekemään, mikäli huoltajille kertomiselle ei ole ilmeistä esitettyä. Koulun työntekijän tekemä lastensuojeluilmoitus tehdään aina myös kirjallisena. Jos lastensuojelun tarve havaitaan äkillisesti ja tilanne arvioidaan vakavaksi, otetaan yhteyttä suoraan päivystävään sosiaalityöntekijään. Näissä tilanteissa koulu suunnittelee oppilaan tukitoimet koulun arkeen yhdessä lastensuojelun henkilöstön kanssa.

Koululle on nimetty *koulupoliisi*, joka toimii laillisuuskasvatuksen yhteyshenkilönä ja tarvittaessa poliisin toimivaltaan kuuluvien asioiden asiantuntijana esimerkiksi opiskeluhooltotyöryhmässä.

Rovaniemellä toimii *Ankkuri-mallin mukainen ehkäisymalli*, jossa toimitaan alle 18-vuotiaiden rikoskierteen sekä lähisuhde- ja perheväkivallan katkaisemiseksi. Ankkuri-tiimin muodostavat poliisi, sosiaalityöntekijä ja tapauskohtaisen harkinnan mukaan terveydenhoitaja, päihdetyöntekijä tai nuorisotyöntekijä. Tarvittaessa nuoret ja perheet ohjataan heidän tarvitsemansa jatkoavun ja tuen piiriin.

7. YHTEISTYÖ OPPILAIDEN JA HUOLTAJIEN KANSSA

7.1 Oppilaskuntatoiminta

Koulumme oppilaskuntaa edustaa oppilaskunnan hallitus. Oppilaat valitsevat ryhmästään kaksi luottamusoppilasta, varsinaisen ja varajäsenen, edustamaan oppilaskuntaa hallitukseen. Hallitus muodostuu 2.-9. luokan oppilaista. Kokouksia on vähintään kerran kuukaudessa ja vapaampia tapaamisia hallituksen jäsenten kesken on viikoittain. Hallitus kokoontuu ja järjestäytyy syyslukukauden alussa. Oppilaskunnan hallitus nimeää edustajan koulun opiskeluhuoltoryhmään. Oppilaskuntatoiminnalle valitaan vuosittain vastaavat lehtorit.

7.2. Kummi- ja tukioppilastoiminta

Kummioppilastoiminta tukee alakoulun oppilaiden osallisuutta ja kouluviihtyvyyttä. Kummit ovat 5. luokan oppilaita, jotka ovat kummeina 1. luokan oppilaille. Kummius jatkuu 2 vuotta.

Koulumme tukioppilaat ovat 8. ja 9. luokan oppilaita, jotka ovat valinneet valinnaisaineeksi tukarikurssin. 9. luokan tukarit toimivat 7. luokkalaisten tukioppilaina.

Kummiluokka- ja tukaritoiminnalla rakennetaan hyvää yhteishenkeä kouluyhteisöön. Kummit ja tukarit auttavat oppilaita tutustumaan kouluun ja luokkatovereihin. Tavoitteena on luoda kouluun yhteisöllisyyttä ja edistää turvallisuutta koulussa ehkäisemällä kiusaamista ja yksinäisyyttä. Liitteenä kummien ja tukioppilaiden vuosisuunnitelmat.

7.3 Yhteistyö huoltajien kanssa

Koko opetushenkilöstö tekee yhteistyötä oppilaiden vanhempien kanssa. Huoltajat voivat vaikuttaa koulun työskentelyyn myös johtokunnan jäsenien kautta. Koulun yhteiset vanhempainillat toteutetaan luokka-aste-kohtaisesti, raiteittain ja koko koulun yhteisinä iltoina. Illat voivat olla erilaisia huoltajille suunnattuja arviointi, tiedotus- ja keskustelutilaisuuksia. Lukuvuoden alussa sovitaan lukuvuoden yhteiset vanhempainillat ja päivämäärät.

Muita yhteistyömuotoja:

- keskustelut vanhempien kanssa
- vanhempien vartti
- tukea tarvitsevien oppilaiden konsultaatio- ja yhteistyöpalaverit
- yhteiset tapahtumat vanhempien kanssa
- vanhemmat apuna koulutyössä esim. pajapäivinä ja leirikouluissa sekä
- raittien avoimet ovet

Kodin ja koulun pääasiallinen yhteistyökanava on sähköinen viestintäjärjestelmä, Wilma, jota käytetään viestittämiseen, tiedottamiseen, poissaolojen, osaamisen ja tuntityöskentelyn merkitsemiseen sekä pedagogisten asiakirjojen laatimiseen. Koulun opettajakunta on tavoitettavissa puhelimitse tai tekstiviestein työkalukäyttöä varten. Lisäksi voidaan käyttää sähköpostia ja paperitiedotteita.

8. OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN SEURANTA JA TIEDOTTAMINEN

Syksyllä kaikkiin koteihin jaetaan Lukuvuositedote, joka sisältää lukuvuoden aikaiseen koulutyöhön ja opiskeluhooltoon liittyvää informaatiota ja toimintaohjeita. Lukuvuositedote ja opiskeluhooltosuunnitelma koulun Internet-sivuilla. Myös lukuvuoden aikana oppilaita ja huoltajia tiedotetaan oppilashuollon palveluista sekä muista vaihtoehtoisista palveluista. Opettajia tiedotetaan opiskeluhoollonpalveluista ja opiskeluhooltosuunnitelmasta. Myös henkilökunta tiedottaa huoltajia ja oppilaita opiskeluhoollollisista palveluista. Opiskeluhoollon palveluja tarjotaan palaverissa, kun niille nähdään tarvetta.

Lapin yliopiston harjoittelukoulun opiskeluhoollon ohjausryhmä iso-Hyve vastaa johtavan rehtorin johdolla opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Koulun opiskeluhoolloryhmä pikku-Hyve vastaa koulukohtaisen opiskeluhooltosuunnitelman laadinnasta, päivittämisestä ja suunnitelman seurannasta. Opiskeluhoollon toteutumista seurataan ja arvioidaan opiskeluhoolloryhmän toimesta lukukausittain kaksi kertaa vuodessa. Opiskeluhooltosuunnitelmaa ja sen toteutumista arvioidaan ja kehitetään kokonaisuutena lukuvuoden lopussa ja alussa.

Seurannan oleellisena osana ovat erilaiset oppilaille ja henkilökunnalle tehtävät kyselyt kuten esim.:

- oppilashuollon toteutuminen –raportti mm. poissaolojen ja tapaturmien määrä, tuen oppilaiden määrä
- laajat kouluterveyskyselyt
- TEAviisari
- Move-mittaukset
- kiusaamiskysely
- oppilaiden hyvinvointiin ja turvataitoihin liittyvät erilaiset kyselyt
- henkilöstön työssäjaksamisen kyselyt/ toimenpiteet
- lakisääteiset oppilaitoksen vuositarkastukset

Seurantatietoja käsitellään opiskeluhoolloryhmässä. Tietoja hyödynnetään oppilashuollon kehittämisessä. Opiskeluhoolloryhmä tiedottaa tarpeellisista, keskeisistä tuloksista oppilaita, huoltajia ja tarvittaessa yhteistyötahoja.

LIITE 1. [Koulukohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista palveluista](#)

LIITE 2. [Lapin yliopiston harjoittelukoulun hyvinvoinnin vuosikello](#)

LIITE 3. [Lapin yliopiston harjoittelukoulun työrauhapaketti ja järjestyssäännöt](#)

LIITE 4. [Lapin yliopiston harjoittelukoulun pelastussuunnitelma](#)

LIITE 5. [Lapin yliopiston harjoittelukoulun tasa-arvosuunnitelma](#)

Päivitetty 15.5.2023

Rovaniemen koulujen yhteinen kiusaamistilanteiden puuttumisen periaatteet

Rovaniemen kouluilla ollaan tehty hyvää kiusaamisen ennaltaehkäisevää ja puuttumisen työtä jo pitkään.

Rovaniemen koulujen yhteinen kiusaamistilanteiden puuttumisen periaatteet on koottu avuksi ja tueksi kaikille Rovaniemen kouluille, että kiusaamiseen puuttuminen olisi tasapuolista ja voidaan varmistaa mahdollisimman samankaltainen toiminta jokaisella koululla.

A. Yleisiä huomioon otettavia asioita koululla:

Järjestyssäännöissä tulee olla maininta, että kiusaaminen on kiellettyä ja siihen tullaan puuttumaan aina. Sääntöjä laatiessa olisi hyvä ottaa huomioon myös nuorten näkökulma.

Kun kyseessä on kiusaamistapaus, **jälki-istunnon ei tulisi olla ainoa seuraamus**. Asia on tärkeää käsitellä aina osapuolten kanssa keskustellen läpi.

Oppilaan oma kokemus tapahtuneesta on erittäin tärkeää, kun mietitään, onko kyse kiusaamista. Jos oppilas itse kokee tapahtuneen kiusaavana ja ahdistavana, on tapaus käsiteltävä vakavana kiusaamistapauksena ja tämä on selvitettävä perusteellisesti. Lapsen omaa kertomusta, kokemusta ja tunnetta ei saa vähätellä.

B. Ennaltaehkäisy

Ennaltaehkäisy on yksi tärkeistä toimenpiteistä, kun kyseessä on kiusaaminen. Rovaniemen kouluilla on jo käytössä paljon hyviä ennaltaehkäiseviä toimintoja ja näitä toimintoja on koottu yhteen seuraavaan taulukkoon.

Tässä on esimerkkejä ennaltaehkäisevistä toiminnoista.

Esimerkkejä ennaltaehkäisevistä toiminnoista kouluilla

Rehtori kertoo oppilaille ja henkilökunnalle, että koululla ei hyväksytä kiusaamista

Luokan kanssa käydään läpi koulun säännöt ja luodaan oman luokan säännöt

Luokan kanssa keskustellaan mitä on kiusaaminen

Vanhempien ohjeistus

Koulun henkilökunnan sitouttaminen ja kouluttaminen

Luokan ryhmytyminen ja hyvän ilmapiirin luominen

Tukioppilaskoulutus

Nuorten oma kiusaamisen vastaisen kehittämistyöryhmän perustaminen

Kiusaamiskvselv

Kuva 1. Esimerkkejä ennaltaehkäisevistä toiminnoista koululla

Koulutasolla:

Lukuvuoden alussa **rehtori voi** koko koulun tervetuliaispuheessa **ottaa kantaa kiusaamiseen**. Esimerkiksi, että **koululla ei sallita kiusaamista** ja siihen tullaan puuttumaan, sekä **muistutetaan** muun muassa erilaisuuden hyväksymisestä, heikompien tukemisesta ja kiusaamisen puuttumisesta.

Nimetään koululle henkilöt, jotka vastaavat kiusaamistapausten jatkoaselvittämisestä omassa koulussa. **Joka koululla tulisi olla oma työryhmä, jossa nimetyt ja koulutetut henkilöt, jotka käsittelevät**

kiusaamistapauksia käyttäen apunaan esim. Söpu = kiusaamisen sovittelumalli, KiVa = Kiva Koulu, Verso = Vertaissovittelu ym. menetelmiä. Jos koululla ei vielä ole olemassa tällaista työryhmää, sellainen tulee luoda koululle, jotta koulun kaikki kiusaamistapaukset ovat kokonaisuudessaan yhdellä taholla hoidossa ja kyseisellä ryhmällä on paras tieto kiusaamistilanteista ja toimenpiteistä, mitä tilanteen ratkaisemiseksi on jo tehty ja mitä tullaan tekemään. Nämä henkilöt **toimivat myös kiusaamisenvastaisen koordinaattorin työn yhteyshenkilöinä** ja ovat tarvittaessa yhteydessä koordinaattoriin, kun koulu tarvitsee ulkopuolista puuttujaa kiusaamistapauksien selvittämiseen.

Koko **koulun henkilökunnan sitouttaminen** matalalla kynnyksellä huomaamaan ja reagoimaan kiusaamistilanteisiin on erittäin tärkeää. **Ensikohtaamisessa luodaan oppilaille tunne, että heistä välitetään, kun asiaan puututaan.** Myös sijaisten perehdyttäminen kiusaamisen vastaiseen työhön ja rohkeasti kiusaamisen huomaamiseen on tärkeää, koska koulussa jokaisen aikuisen vastuulla on taata oppilaille turvallinen kouluympäristö. **Koulun tulee tarvittaessa lisäkouluttaa** koulun henkilökuntaa kiusaamisen huomaamiseen ja puuttumiseen. Turvallisen oppiympäristön luominen jokaiselle oppilaalle, sekä aikuiselle, jota kiusaaminen heikentää, on ensiarvoisen tärkeää.

Tukioppilaiskoulutuksessa valmennetaan tukioppilaita kiusaamistapausten havaitsemiseen, puuttumiseen ja niistä tiedottamiseen.

Jokaisella koululla on oma **Hyvinvointiryhmä**, joihin kutsuttaisiin myös oppilasedustaja, kertomaan nuorten näkemyksiä ja kokemuksia kiusaamisesta.

Nuorten oma kiusaamisen vastaisen kehittämistyöryhmän perustaminen. Nuorisohallitus toimii kyseisenä ryhmänä yhdessä kiusaamisen vastaisen työn koordinaattorin kanssa. Ryhmän tarkoituksena on saada nuorilähtöisesti ajankohtaista tietoa koulujen kiusaamistilanteesta ja nuorten havainnoista sekä kuulla nuorten mielipiteitä siitä, miten asioihin tulisi puuttua.

Koulujen oppilaskuntien yhtenä tavoitteena tulisi olla kiusaamiseen puuttuminen ja sen ennaltaehkäisy.

Kiusaamiskysely on tehokas tapa saada tietoa oman koulun kiusaamistilanteesta. Kyselyn tarkoitus on tuottaa tietoa kouluille heidän oman koulunsa kiusaamistilanteesta, että siihen pystytään paremmin kohdentamaan toimenpiteitä.

Kiusaamisen käsittelyä oppilaiden kanssa. Teemoja voisivat olla muun muassa kiusaaminen, sen huomaaminen, luokan yhteishenki, ongelmanratkaisu- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu, yhdessä tekeminen, sekä kiusaamiskysely, luokan sääntöjen seuranta ja luokan kiusaamistilanteen tarkastelu tehtäisiin tällä tunnilla. Apuna kouluilla on Hyvinvoinnin vuosikello, jonka avulla voi käydä näitä keskusteluja. Kiusaaminen liittyy usein muun muassa nuorten välisiin kommunikaatio-ongelmiin ja tunnetaitojen osaamattomuuteen. Tämän takia kyseisiä taitoja on hyvä harjoitella, niin koulussa, kuin kotonakin.

Tiivis yhteistyö Rovaniemen laajan palveluverkoston kanssa, mihin kuuluvat muun muassa nuorisopalvelut ja Lapin poliisilaitoksen toimesta koulupoliisit ja ennaltaestävä toiminta (EET).

Luokkatasolla:

Lukuvuoden alussa ensimmäisten päivien aikana oppilaiden kanssa tulee **käydä vuosittain koulun säännöt läpi**. Tämä tapahtuu luokanopettajan, luokanvalvojan tai ryhmän opettajan johdolla. **Kaikkien luokkien olisi hyvä laatia yhdessä säännöt omalle luokalle** tai päivittää niitä. Säännöt auttavat ennaltaehkäisemään kiusaamista, että puuttumaan niihin jämäkästi ongelmien jo alettua. Seuranta luokan omille säännöille olisi hyvä miettiä luokan kesken jo valmiiksi.

Luokanopettajan, luokanvalvojan tai ryhmän opettajan johdolla on hyvä **keskustella ensimmäisten päivien aikana esimerkiksi siitä, mitä kiusaaminen on, mitä ovat erimielisyydet ja riidat, mikä näiden erot, sekä miten siihen tulisi puuttua**.

Esimerkki.

Kiusaaminen: Kiusaamisen ominaispiirteisiin kuuluvat muun muassa sen toistuvuus, vallankäyttö, tietoisuus sen tekemisestä ja usein kiusaaminen on usein ryhmäilmiö. Kiusaajan ja kiusatuksi tulleen välillä on epätasapaino voimasuhteessa. Tämä epätasapaino tarkoittaa, että kiusaaja on jollain tavalla kiusattua vahvempi, kuten fyysiseltä kooltaan hän on suurempi, iältään vanhempi, tai hänellä on ryhmä tukena. Ryhmäilmiön ominaispiirteisiin kuuluu muun muassa ryhmän hiljainen hyväksyminen ikäville teoille. Aktiiviseen kiusaamiseen ei välttämättä osallistu kuin muutama henkilö, mutta passiivisesti sivusta seuraajat mahdollistavat kiusaamisen jatkumisen. Ryhmässä kiusaamisella tavoitellaan itselle vallan tunnetta ja tietynlaista statusta ryhmän jäsenten kesken. (Salmivalli 2003, 9–10; Opetus- ja kulttuuriministeriö, Työrauhan edistäminen 2018, 39–41.)

Riidat ja erimielisyydet: Kaikista asioista ei voidakaan olla samaa mieltä toisen kanssa ja tämän takia saadaan helposti riitoja aikaiseksi. **Lasten ja nuorten kehityksen kannalta riidoilla on oma kehityksellinen tehtävänsä. Niiden aikana lapsi oppii tunnistamaan erilaisia tunnetiloja ja tunnistamaan näitä itsessään, sekä hän oppii, miten riidoista selviää ja miten riidat sovitaan.** Myös kertaluonteisia konflikteja ja tappeluita ei saa sekoittaa kiusaamiseen, koska siitä puuttuu muun muassa systemaattisuus. (Salmivalli 2003, 9–10.)

Negatiiviset teot voivat olla muun muassa verbaalista haukkumisia, fyysisiä tekoja, tai ne voidaan tehdä ilman sanoja tai fyysistä kosketusta. Silloin puhutaan niin sanotusta **hiljaisesta kiusaamisesta ja psyykkisestä kiusaamisesta.** Tällaisia tekoja ovat muun muassa ilmeet, eleet, alistaminen, puhumatta jättäminen ja ryhmästä poissulkeminen. (Olweus 1992, 14–15.)

Kiusaamisen vaikutuksista ja rikosnimikkeistä on myös hyvä keskustella nuorten kanssa, että he tiedostaisivat, kuinka suuri vaikutus kiusaamisella on ja kuinka usein jollekin kiusaamisen muodolle löytyy myös rikosnimike. Usein koulukiusaamista pidetään vain kiusaamisena, mutta kun asiaa tarkastellaan tarkemmin, lähes kaikille niin sanotuille **kiusaamisen muodoille löytyy jokin rikosnimike.** Kuvan 2 taulukkoon on kerätty yleisimmät kiusaamisen muodot ja mitä rikosnimikettä ne vastaavat.

Oppilaiden tuntemisella on tärkeä ennaltaehkäisevä vaikutus kiusaamiseen. Kun opettaja tietää miten oppilaat yksilöinä tai ryhmässä normaalisti käyttäytyvät, hän pystyy havainnoimaan yksittäisen oppilaan käytösmuutokset tai ryhmädynamiikan muutokset. **Opettajan tulee herkällä otteella puuttua muuttuneisiin tilanteisiin, esimerkiksi,** jos hän huomaa, että joku jätetään koko ajan yksin, tai ei valita mukaan ryhmiin.

Aikuisjohtoiset ryhmäjaot ja istumajärjestys ovat sellaisia, joilla voidaan ennaltaehkäistä kiusaamista.

Luokan ryhmäytys aina kun luokassa tapahtuu muutoksia. Näitä ovat esimerkiksi tilanteet, joissa luokalle tulee uusi oppilas tai luokanvalvoja vaihtuu. Ryhmäytymisessä otetaan huomioon kohderyhmän ikä. Alakoulussa ryhmäytyminen voi tapahtua leikein, mutta yläkoulussa ryhmäytymismuotoina on hyvä käyttää yhdessä tekemistä ja keskusteluja.

Oppilaiden keskinäisen sekä oppilaiden ja aikuisten välisen **hyvän ilmapiirin luominen** on tärkeää ja siihen tulee kiinnittää huomiota.

KIUSAAMISEN MUOTO	RIKOSNIMIKE
Verbaalinen: Haukkuminen, naurunalaiseksi saattaminen, valheellisten tai todellisten tietojen levittäminen	Kunnianloukkaus Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen
Fyysinen: Lyöminen, potkimine, töniminen	Lievä pahoinpitely, pahoinpitely tai törkeä pahoinpitely
Uhkailu	Laiton uhkaus
Kiristäminen	Kiristäminen
Yllyttäminen johonkin tekoon	Verrattavissa itse tekoon
Häirintä viestit	Viestirauhan rikkominen
Oikeudettomasti teknisellä laitteella kuuntelee, tallentaa, katselee, tai kuvaa toista henkilöä	Salakuuntelu tai salakatselu
Tavarain ottaminen luvatta	Varkaus, näpistys, luvaton käyttö, moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, ryöstö
Tavarain rikkominen	Lievä vahingonteko Vahingonteko Törkeä vahingonteko
Poissulkeminen	Ei ole rikosnimikettä

Kuva 2. Onko kyseessä kiusaaminen vai rikos (Rikoslaki 19.12.1889/39)

Yhteistyö koulun ja kodin välillä:

Yhteydenpito vanhempiin on tärkeää **ja koulun on hyvä ohjeistaa** vanhempia siitä, miten he voivat auttaa kiusaamisen ennaltaehkäisyssä, sekä miten tulee reagoida ja toimia, jos he havaitsevat kiusaamista. Tätä tietoa voitaisiin jakaa vanhemmille esimerkiksi syksyn vanhempainilloissa ja lähettää viesti kotiin. Kuviossa 3. on esimerkkiohjeita vanhemmille.

Vanhempainoimikuntatoiminnan on hyvä keino tiivistää koulun ja kotien yhteistyötä.

Avoin ja vuorovaikutuksellinen ilmapiiri sekä hyvät välit koulun ja kodin kesken auttaa työskentele-
lyssä, varsinkin kun käsitellään arkoja asioita.

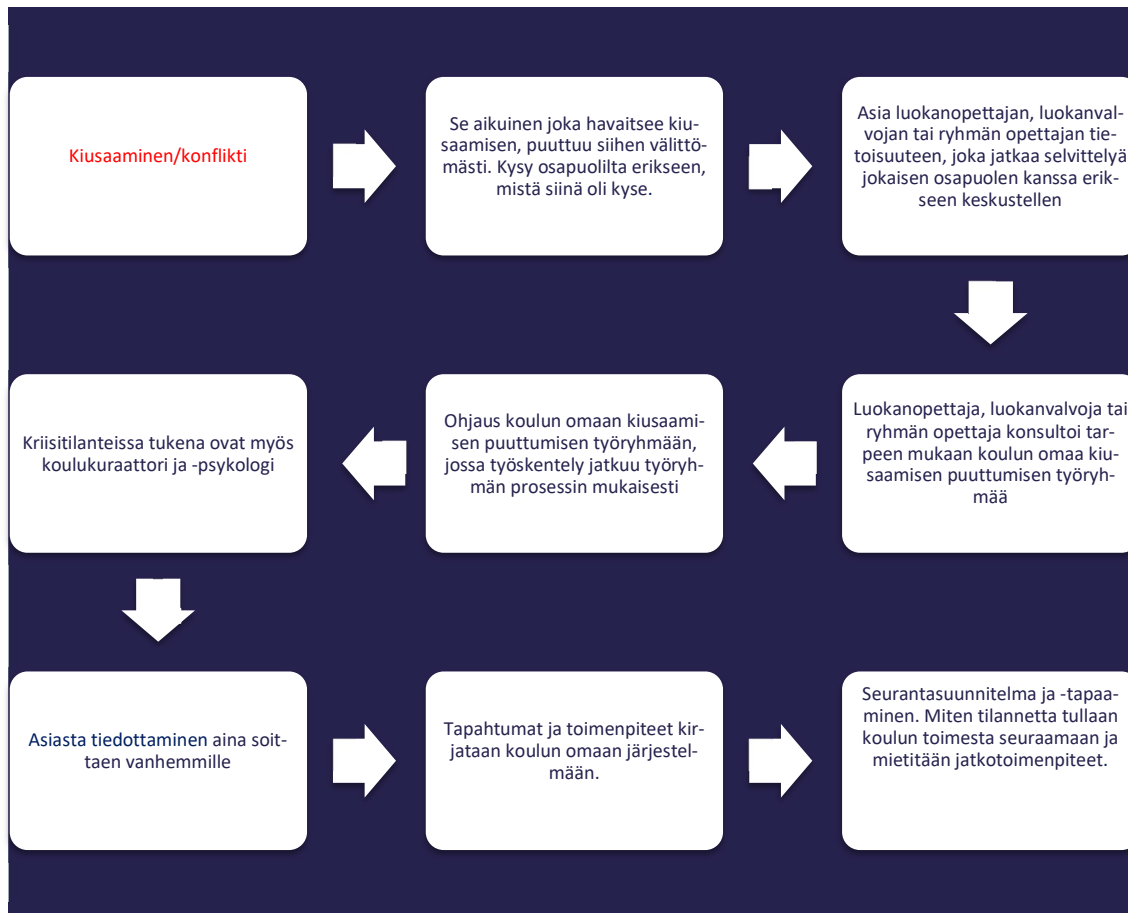
Ohjeita kotiin vanhemmille	Ole kiinnostunut lapsen koulunkäynnistä ja kysele häneltä miten koulupäivä on mennyt.
	Opeta lapselle vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaitoja.
	Kannusta lasta sanoittamaan ja käsittelemään myös hankalia tunteita.
	Sopikaa kodin säännöt. Säännöt luovat turvaa lapselle.
	Kun lapsi kertoo kiusaamisesta, älä vähättele lapsen kokemusta. Keskustele lapsen kanssa tapahtuneesta.
	Ota yhteyttä soittaen välittömästi lapsen omaan opettajaan. Kirjoitetussa viestissä on suuri riski tulla väärinymmärretyksi.
	Säilytä avoin, vuorovaikutuksellinen ja rakentava keskustelun ilmapiiri koulun kanssa. Tunteet ovat luonnollisia, eikä niitä tule peittää, mutta tärkeintä on saada asiat hoidettua, niin että se tukee lasta kaikista parhaiten.
	Tukekaa lasta koulunkäynnissä ja tehkää yhteistyötä koulun kanssa.

Kuva 3. Esimerkkiohjeita vanhemmille.

C. Kiusaamisen puuttumisen vaiheet

Kun koululla havaitaan kiusaamista, siirrytään ensimmäiseen vaiheeseen ja aloitetaan asian tarkempi selvittäminen.

Vaihe 1.

Kuva 4. Kiusaamisen puuttumisen vaiheet koululla

Se aikuinen, joka näkee, kuulee tai havaitsee kiusaamisen, puuttuu ja reagoi kiusaamiseen välittömästi. Tärkeintä on reagoida tilanteisiin, ettei yksikään tilanne jää huomaamatta. Oppilaan kanssa on hyvä siirtyä tarpeen mukaan rauhalliseen paikkaan ja keskustella kaikkien osapuolten kanssa, mistä tilanteessa on ollut kyse.

Myös jos **toinen oppilas kertoo kiusaamisesta aikuiselle**, tähän puututaan välittömästi.

Ensikohtaamisen jälkeen, jos asia huolestuttaa ja asia vaatii lisäselvittelyä, **se saatetaan luokanopettajan, luokanvalvojan tai ryhmän opettajan tietoisuuteen**, joka jatkaa asian selvittelyä. Osassa kouluissa kaikki kiusaamistapaukset siirretään jo tässä vaiheessa koulun omaan kiusaamisen selvittelytyöryhmään.

Luokanopettaja, luokanvalvoja tai ryhmän opettaja keskustelee kaikkien osapuolten kanssa erikseen ja käy tarkkaan läpi mitä on tapahtunut, kuka kiusaa ja ketä kiusataan. Jos luokanvalvoja tarvitsee tässä vaiheessa lisää osaamista ja tukea, hän voi **pyytää työparin itselleen**.

Luokanopettaja, luokanvalvoja tai ryhmän opettaja voi konsultoida tarpeen mukaan matalalla kynnyksellä asiasta koulun omaa kiusaamisasioiden selvittelevää työryhmää ja **siirtää asian heidän käsiteltäväksi, jos he niin yhdessä päättävät**. Jos koululla ei vielä ole olemassa tällaista työryhmää, sellainen tulisi luoda koululle, jotta koulun kaikki kiusaamistapaukset olisivat kokonaisuudessaan yhdellä taholla hoidossa. Asian voi siirtää työryhmälle jo aikaisemmassa vaiheessa, jos tämä katsotaan parhaaksi. Jossain kouluissa nämä työryhmät ottavat kiusaamisasiat heti alussa käsittelyyn.

Kiusaamistilanteen aikana tai sen jälkeen luokkatilanteissa **ryhmäjoilla ja istumajärjestyksellä** voidaan luoda turvallisuutta kiusatulle henkilölle.

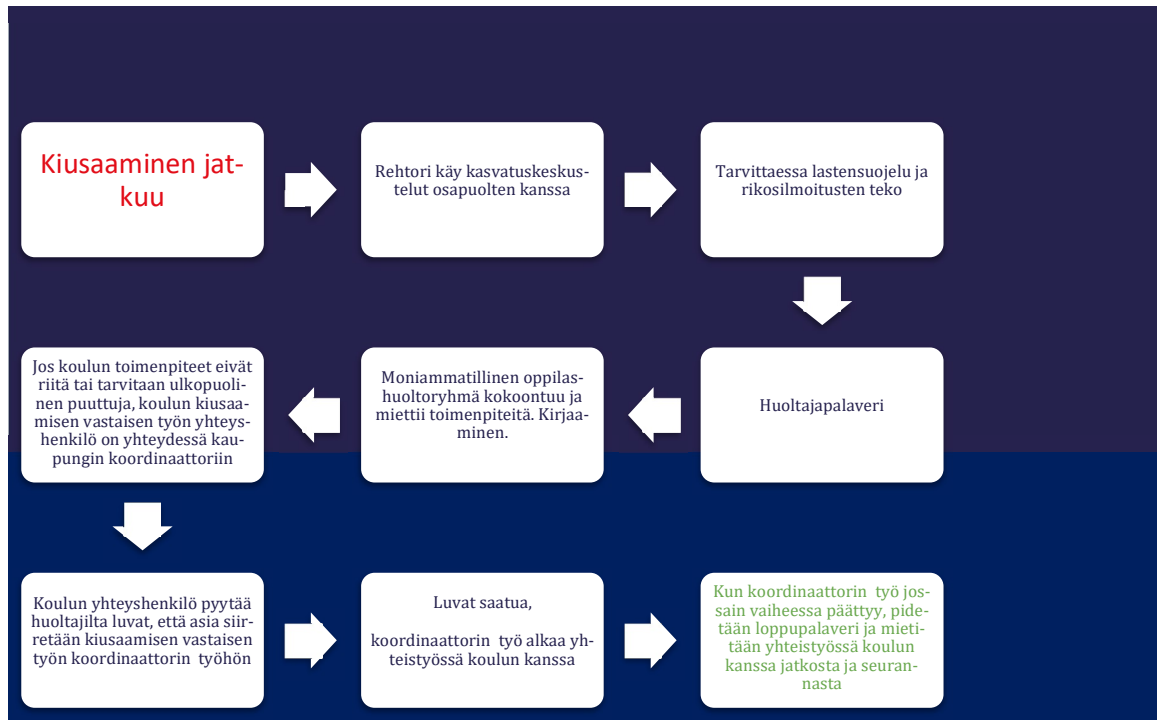
Kriisitilanteissa lasten, nuorten, perheiden ja ammattilaisten tukena kouluilla ovat myös koulukuraattorit ja -psykologit.

Kiusaamistapauksista tiedotetaan vanhempia aina soittaen, koska väärinymmärtämisen riski on suurempi kirjoitetussa viestissä. Vanhempien tiedottaminen siitä, miten asiat ovat edenneet heidän lapsensa kohdalla ja mitä koululla ollaan tehty asian eteen, on heille tärkeää. Vanhemmat kannattaa ottaa mukaan tapauksen selvittämisessä, jos koulu katsoo tämän edesauttavan asian ratkaisussa.

On tärkeää kirjata prosessin kulku ylös koulun omaan järjestelmään mitä on tapahtunut, mitä toimenpiteitä on tehty ja miten ne ovat toimineet. Seurannasta kirjataan ylös, kuinka se tulee tapahtumaan ja kenen toimesta seuranta tapahtuu. Sovitaan seurantatapaaminen, milloin tilannetta tarkastellaan uudelleen.

D. Jos kiusaaminen jatkuu ensimmäisen vaiheen jälkeen, siirrytään vaiheeseen kaksi.

Vaihe 2.

Kuva 5. Kiusaamisen vaiheet koululla, kun kiusaaminen jatkuu.

Jos kiusaamisen katsotaan jatkuneen, rehtori pitää osapuolille kasvatuskeskustelut. Rehtori voi käydä kasvatuksellisia keskusteluja oppilaan kanssa jo aiemmassa vaiheessa, jos esimerkiksi luokanvalvoja kokee tämän tarpeelliseksi.

Luokanopettaja, luokanvalvoja tai ryhmän opettaja keskustelee asiasta vararehtorin/rehtorin kanssa, mitä jatkotoimenpiteitä asian tiimoilta tulisi tehdä. **Tarpeen mukaan on aina tehtävä lastensuojeluilmoitus sekä rikosilmoitus.** Lastensuojeluilmoituksen teossa koulu voi tarvittaessa konsultoida koulun omaa kuraattoria tai Rovaniemen sosiaalipäivystystä. Rikosasioissa koulu voi konsultoida koulun omaa koulupoliisia tai poliisin ennalta estävää toimintaa. Sosiaalipäivystys palvelee ympäri vuorokauden numerossa p. 040 7266 965. Ilmoitusta kirjattaessa mukana pitää olla se henkilö(t), jolla on paras tieto tapauksesta. **Ilmoitusten tekoa ei tule ajatella rangaistuksena,** vaan näin lapsen ja hänen perheensä tilanne tarkastetaan ja tarpeen mukaan he saavat tarvitsemansa tuen ja palvelut ympärilleen. **Koulun henkilöstöllä on ilmoitusvelvollisuus** lastensuojelulain (13.4.2007/417) 25§:n mukaan,

kun heille tulee tietoisuuteen lapsen huolenpidon tai hoidon tarve, olosuhteet vaarantavat lapsen kehitystä tai lapsen oma käyttäytyminen on sen mukaista, että lastensuojelun tarve on selvitettävä.

Huoltajapalaverin järjestäminen kaikkien asianosaisten kesken.

Luokanopettaja, luokanvalvoja tai ryhmän opettaja kokoaa **moniammatillisen oppilashuoltoryhmän**, johon hän kutsuu oppilaan ja opetushenkilöstön lisäksi huoltajat, sekä tarvittaessa muita ammattilaisia koululta tai verkostosta, kuten nuorisotyöntekijän tai poliisin. Nuorelta itseltään on myös hyvä kysyä keitä hän toivoo palaveriin osallistuvat. Palaveri tulee dokumentoida.

Kun koulun puuttuminen ei enää riitä tai tilanteeseen tarvitaan ulkopuolista apua, koulun **kiusaamisen vastaisen työn koordinaattorin yhteyshenkilö voi olla yhteydessä kaupungin nuorisopalveluiden koordinaattoriin**. Jokainen koulu nimeää yhteyshenkilön ja ilmoittaa sen kiusaamisen vastaisen työn koordinaattorille.

Konsultaatiopuhelun kiusaamisen vastaisen työn koordinaattorille voi tehdä missä vaiheessa tahansa.

Koulu tulee tiedottaa kaikkia tapaukseen osallistuneiden nuorten huoltajia koordinaattorin työn alkamisesta ja pyytää heiltä lupa tähän. Koulu kirjaa huoltajien suostumukset oppilaan omiin tietoihin.

Kun huoltajat ovat antaneet luvan, kiusaamisen vastaisen koordinaattori työn työskentely voi alkaa. Koordinaattori tekee tiivistä yhteistyötä koko ajan koulun kanssa, esimerkiksi työparityöskentelyn muodossa koulun kuraattorin kanssa. Tarkoituksena on, että tilanteen lauettua, koulu jatkaa oppilaan ja hänen perheensä kanssa työskentelyä ja koordinaattori vetäytyy tilanteesta taustatueksi.

Kiusaamisen vastaisen työn koordinaattorin työn päätyttyä, pidetään koulun kanssa loppupalaveri, jossa mietitään tilanteen seuranta ja arvioidaan, miten tilanne on mennyt. Tarpeen mukaan tilanne otetaan uudelleen koordinaattorin työskentelyyn.

E. Vakavat kiusaamistapaukset/Väkivaltainen käyttäytyminen

Vakavissa kiusaamistapauksissa siirrytään suoraan toiseen vaiheeseen ja reagointi on nopeampaan. Lisäksi mietitään toimintoja ja jatkotoimenpiteitä astetta vakavammin.

Kun vakava kiusaamistapaus, tai väkivaltainen käyttäytyminen tulee aikuisten tietoon, **se viedään heti rehtorin tietoisuuteen**. Asia on käytävä läpi kaikkien osapuolten kanssa ja on kuultava kaikkien näkemykset heti tapahtuman jälkeen, myös mahdolliset silminnäkijät, jonka jälkeen mietitään jatkotoimenpiteet. Tilanteen hahmottamiseksi, on hyvä tarkistaa koulun valvontakamera tallenteet, jos tämä on mahdollista.

Tehdään lastensuojeluilmoitukset, sekä tarvittaessa myös rikosilmoitukset. Lastensuojeluilmoituksen teossa koulu voi tarvittaessa konsultoida oman koulun kuraattoria tai Rovaniemen sosiaalipäivystystä. Rikosilmoituksen teossa koulu voi konsultoida oman koulun koulupoliisia tai poliisin ennalta estävää toimintaa. Sosiaalipäivystys palvelee ympäri vuorokauden numerossa p. 040 7266 965. **Ilmoitusta kirjattaessa mukana pitää olla se henkilö(t), jolla on paras tieto tapauksesta.**

Koulut ovat velvollisia tekemään lastensuojeluilmoituksen ja rikosilmoituksen koulussa tapahtuvista konflikteista. Lastensuojelulain (13.4.2007/417) viidennen luvun 25§:ssä on mainittu, että muun muassa **opetustoimen on ilmoitettava, jos lapsen oma käyttäytyminen on sen mukaista, että se vaatii lastensuojelullisten tarpeiden kartoittamista.** Samassa pykälässä on maininta, että jos esimerkiksi **koulun henkilökunnalle tulee tietoisuuteen sellainen tapahtuma, joka on kohdistunut lapsen henkeen tai terveyteen, joka on luokiteltavissa rikoslain 20 tai 21 luvussa rangaistavaksi teoksi, on tästä ilmoitettava poliisille.** Rikoslain 20 luvussa tällaiset rikokset ovat seksuaalirikoksia ja 21 luvussa tällaisia tekoja ovat muun muassa lievä pahoinpitely, pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely.

Rikosilmoituksen teko ei ole este sille, että koulut käsittelevät asiaa tapahtuneen jälkeen. Koulu voi aina konsultoida oman koulun koulupoliisia, tai poliisin ennalta estävää toimintaa (EET) asiasta.

Rikos- ja riita-asioissa koulu voi tehdä myös itse aloitteen sovittelusta Rovaniemen, Posion ja Ranuan Sovittelutoimistoon, jos he katsovat tällaisen toimenpiteen tarpeelliseksi. Rovaniemen, Ranuan ja Posion sovittelutoimiston puhelinnumero on 040 7236 721.

Asiasta **pidetään huoltajapalaveri ja moniammatillinen oppilashuoltoryhmä kootaan** kaikkien asiensaisten ja tarpeellisten tahojen kesken, kuten esimerkiksi poliisi tai sosiaalipalvelut.

Kun koulu on tehnyt kaikki omat puuttumisen toimenpiteen ja tarvitaan ulkopuolista puuttujaa, koulun **kiusaamisen vastaisen työn koordinaattorin yhteyshenkilö on yhteydessä kaupungin koordinaattoriin** puh. 040 6329327

Koulun tulisi tiedottaa **puhelimitse** kaikkia tapaukseen osallistuneiden nuorten huoltajia koordinaattori työskentelyn alkamisesta ja **pyytää heiltä lupa tähän, jonka jälkeen koordinaattori työskentely käynnistyy**. Koulu kirjaa huoltajien suostumukset oppilaan omiin tietoihin.

Kun huoltajat ovat antaneet luvan, koordinaattorin työskentely voi alkaa. Kiusaamisen vastaisen työn koordinaattori tekee tiivistä yhteistyötä koko ajan koulun kanssa, esimerkiksi työparityöskentelyn muodossa koulun kuraattorin kanssa. Tarkoituksena on, että tilanteen lauettua, koulu jatkaa oppilaan ja hänen perheensä kanssa työskentelyä ja koordinaattori vetäytyy tilanteesta taustatueksi.

Kiusaamisen vastaisen työn koordinaattorin työn päätyttyä, pidetään koulun kanssa loppupalaveri, jossa mietitään tilanteen seuranta ja arvioidaan, miten tilanne on mennyt. Yhdessä mietitään myös jatkotoimenpiteitä ja tarpeellisia tukitoimia. Koulu miettii omia toimenpiteitään, esimerkiksi onko tapaus niin vakava, että pitäisi harkita kiusaajan määräaikaista erottamista tai koulun vaihtamista. **Tilanteen vaatiessa tapaus otetaan uudelleen koordinaattorin työskentelyyn.**

Lopuksi

Nämä periaatteet on koottu rungoksi ja tueksi kaikille Rovaniemen kouluille, että kiusaamiseen puuttuminen olisi kaikilla kouluilla tasapuolista. Koulukohtaisia eroavaisuuksia voi toki olla, kun ottaa huomioon alueelliset eroavaisuudet ja tarpeet sekä kouluilla käytössä olevat resurssit ja osaaminen. **Pääasia on, että kiusaamistapauksiin puututaan. Koulun yhteyshenkilönä kiusaamisen vastaisen työn koordinaattiin toimii perusopetuksen rehtori. Nimetty yhteyshenkilö välittää** koulun vakavat ja pitkittyneet kiusaamistapaukset koordinaattorille. Heidän kanssaan mietitään jatkossa, miten kiusaamiseen puuttuminen omalla koululla toimii ja tehdään tarpeellisia muutoksia puuttumisen periaatteisiin.

Lisätietoa kiusaamisen vastainen työ koordinaattori:

Rovaniemen kaupunki, Minna Laakko, minna.laakko@rovaniemi.fi p. 0406329327